

CXXVII.

Betænkning

over

- A. Forslag til Lov om Gennemførelse af Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909,
- B. Forslag til Lov om Retsafgifter i Domssager m. m.,
- C. Forslag til Lov om Udgifterne i Strafferetsplejen,
- D. Forslag til Lønningslov for forskellige af de i Lov om Rettens Pleje omhandlede Embeds- og Bestillingsmænd,
- E. Forslag til midlertidig Lov om offentlige Auktioner, der ikke ere Tvangsauktioner og
- F. Forslag til Lov om Tilvejebringelse af Lokaler for Østre Landsret og Københavns Byret m. m.

(Afgiven af Folketingets Udvalg den 24. April 1913).

Et *Flertal* indenfor Udvalget (Borgbjerg, Effersøe, Ingvar Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Jessen, Markvorsen, Pinstrup, L. Rasmussen og Samuelsen) anser en Reform af vor Retspleje for paatrængende nødvendig. Det nuværende Retsplejesystem, der for den borgerlige Retsplejes Vedkommende har et dødt og formalistisk Præg som Følge af Skriftligheden og Forhandlingsgrundsætningen og for Strafferetsplejens Vedkommende let kommer til at virke inhumant paa Grund af Inkvisitionsprincippet, trænger i høj Grad til en Ændring i friere og humanere Retning.

Flertallet mener, at Loven af 26.

Udvalgetes Betænkninger m. m.

Marts 1909 om Rettens Pleje indeholder saa betydelige Fremskridt og afhjælper saa væsentlige Mangler ved den gældende Retsplejeordning, at det maa være Lovgivningsmagtens Pligt nu at gøre et alvorligt Forsøg paa at føre denne efter langvarige Forhandlinger to Gange af Rigsdagen vedtagne og af Kongen stadfæstede Lov ud i Livet.

Det er vor Opfattelse, at Loven har en saa betydelig Værdi, at dens Gennemførelse ikke bør hindres eller forsinkes med Forsøg paa at afhjælpe de Mangler, som klæber ved den. Der vil fortrinsvis være Anledning til at ændre og supplere Loven i Henhold til de Erfaringer, som bliver vundet ved dens Anvendelse, ifølge

den Anvisning, som dens § 1000 giver; men da der vil hengaa i ethvert Fald nogen Tid, inden de for Lovens Gennemførelse fornødne Foranstaltninger er truffene, vil det desuden muligt lade sig gøre, allerede inden Loven er traadt i Kraft, at foretage visse Ændringer i dens Indhold, som maatte være særlig ønskelige. Flertallet har derfor med Tilfredshed hørt Justitsministerens Udtalelser i Folketinget den 19. December 1912 (Folketingstidenden 1912—13, Sp. 2259, jfr. Sp. 2261) om, at han er villig til at arbejde paa, at Anklageprincippet gennemføres fuldstændigt i Strafferetsplejen. Man kan under ingen Omstændigheder se, at en Beslutning om, at Loven skal træde i Kraft inden et bestemt Tidspunkt, kan være til Hinder for Gennemførelse af de nødvendige Ændringer i Loven.

Forinden Folketinget tager endelig Stilling til det foreliggende Spørgsmaal om Retsplejelovens Ikrafttræden, vil det være nødvendigt at undersøge, hvad Reformen antagelig vil komme til at koste henholdsvis *Staten, Kommunerne* og *private*.

Disse Udgifter kan selvfølgelig kun oplyses skønsmæssigt. Hvad Statens Udgifter angaar, skal man henvise til to forskellige af Justitsministeriet foretagne Be-

regninger (Overslag), den ene fra December 1909 og den anden fra 1912. Disse udviser følgende omtrentlige Hovedsummer:

I. Beregningen af Decbr. 1909.

- a. Udgifter en Gang for alle 5,400,000 Kr.
b. Aarlige Merudgifter . . . . . 2,036,000 —

II. Beregningen af 1912.

- a. Udgifter en Gang for alle 2,046,430 Kr.
b. Aarlige Merudgifter . . . . . 745,500 —

Beregningen af Decbr. 1909 findes i en Skrivelse af 15. December 1909 fra Justitsministeriet til Landstingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Politistyrken udenfor København og er aftrykt som Bilag 1 til nærværende Betænkning.

Beregningen af 1912 findes i Bemærkningerne til de under Litra A. og F. foran nævnte Lovforslag, jfr. Justitsministeriets Skrivelse af 26. Marts 1913 til Udvalget, vedføjet Betænkningen som Bilag Nr. 2.

Flertallet har gennemgaaet de to Beregninger og derunder bl. a. sammenlignet Summerne paa de tilsvarende Poster.

De omhandlede Merudgifter eller nye Udgifter stiller sig som følger henholdsvis efter Beregningen af Decbr. 1909 og efter Beregningen af 1912.

I. Udgifter en Gang for alle.

	Beregn. Decbr. 1909.	Beregn. 1912.
	Kr.	Kr.
1. Bygningsudgifter og Grunderhvervelser i København	4,800,000.	1,546,430.
2. Byggeudgifter m. v. i Viborg	300,000.	250,000.
3. Montering af Retslokalerne i København og Viborg	300,000.	250,000.
	<hr/>	<hr/>
	5,400,000.	2,046,430.

II. Aarlige forøgede Udgifter eller nye Udgifter.

Løbe-Nr.		Litra og Nummer i Bilag 1.	Nummer i Bilag til Lovforslaget om Gennemførelse af Lov om Rettens Pleje.	Beregning	Beregning
				Decbr. 1909.	1912
				Kr.	Kr.
1.	Lønninger og Kontorudgifter til de kollegiale Retter	A. 1.	1—5	130,000	227,500
2.	Kontorholdsudgifter til Underdommerembederne (Retsbetjente med fast Lønning) (se Retsplejelovens § 57)	A. 2.	6	135,000	125,000
3.	Lønninger og Kontorhold for nye Politimesterembeder (Retsplejelovens § 22) ...	A. 3.	8	36,000	50,000
4.	Erstatning for uforskyldt Varetægtsfængsel (Retsplejelovens §§ 761 og 775)		9	.....	4,000
5.	Kontorhold til Forligskommissionen i København (Retsplejelovens § 260)		10	.....	4,000
6.	Offentlige Anklagere	C. p.	11	35,000	35,000
7.	Offentlige Forsvarere	C. g.	12	75,000	75,000
8.	Konsultation til ubemidlede (Retsplejelovens § 122)	E.	13	10,000	10,000
9.	Leje og Vedligeholdelse af diverse Retslokaler	D. 1—3.	7, 14	40,000	35,000
10.	Udfærdigelse af Nævningelister	C. a.	15	20,000	20,000
11.	Diæter og Befordringsudgifter til Landsretternes Personale i Nævningesager ...	C. b.	16	10,000	10,000
12.	Diæter og Befordringsudgifter til Nævninger	C. c., d.	17	195,000	100,000
13.	Vidnegodtgørelser	C. e.	18	50,000	50,000
14.	Udgifter til Politivæsenet til Lønninger m. v. af et Opdagelsespoliti (Statspoliti).	B. 1.	.....	650,000	
15.	Tilskud til Københavns Politi (Retsplejelovens § 135)	B. 2.	.....	100,000	
16.	Delinkventomkostninger (de nuværende) ...	C. 1.	.....	550,000	
				2,036,000	745,500

De Udgifter, som skal afholdes en Gang for alle, angaar, som det vil ses af foranførte, udelukkende Lokaler (Bygninger med Montering). I Justitsministeriets Skrivelse af 15. December 1909 (Bilag 1), hvori Udgifterne i dette Øjemed alene vedrørende København er anslaaede til omkring 5 Mill. Kr., bemærkes det udtrykkelig, „at der med Føje kunde rejses Spørgsmaal om at søge Lokalespørgsmaalet for København løst paa en anden Maade“. Et Forsøg

herpaa er ogsaa gjort af Justitsministeriet og har ført til en meget betydelig Nedsættelse af denne Udgiftspost; jfr. det under Litr. F. foran nævnte Lovforslag, særlig Bemærkningerne til dette. Den nye Bygningsplan giver tilstrækkelig Forklaring med Hensyn til Nedsættelsen. — For øvrigt skal man nedenfor nærmere omtale det nævnte Lovforslag.

Det fremgaar af foranførte Oversigt over og Sammenligning imellem de to af

Justitsministeriet til to forskellige Tidspunkter udarbejdede Overslag over de sandsynlige aarlige forøgede Udgifter for Statens Vedkommende, at der ikke er synderlig Forskel imellem Summerne paa de fleste tilsvarende Poster i de to Overslag. Nogle er ganske ens (Løbe-Nr. 6—8, 10, 11 og 13), andre afviger kun lidt fra hinanden (Løbe-Nr. 2 og 9). Summen under Løbe-Nr. 1, Lønnings- og Kontorudgifter til de kollegiale Reter, er derimod 97,500 Kr. større i den nyere Beregning, og denne har derhos enkelte, dog kun mindre, Udgiftsposter (Løbe-Nr. 4 og 5), som ikke findes i den ældre. Med Hensyn til Summerne under Løbe-Nr. 12 (Diæter og Befordringsudgifter til Nævninger), der er 95,000 Kr. højere i Beregningen af Decbr. 1909, har Justitsministeriet i Skrivelse af 5. April 1913 til Udvalget oplyst, at Forskellen beror paa en fejlagtig Sammenstilling af paagældende Specialsummer, jfr. Bilag 3. og Rigsdagstidenden 1908—09, Tillæg B. Sp. 667 under Post II. 3. A. og B.

Beregningen af Decbr. 1909 har følgende Poster (Løbe-Nr. 14—16) vedrørende:

Udgifter til Politivæsenet..	650,000 Kr.
Tilskud til Københavns Politiet.....	100,000 —
Delinkventomkostninger....	550,000 —
	1,300,000 Kr.,

som ikke er optagne i den senere Beregning.

Det fremgaar af de tidligere Forhandlinger i Rigsdagen angaaende en Ordning af Politiet, jfr. særlig Rigsdagstidende 1908—09, Tillæg A., Sp. 3858—62, og Forhandlingerne i Landstinget, Sp 570—72, at Beregningen af den førstnævnte Udgiftspost, Løbe Nr. 14, Politivæsenet, 650,000 Kr., hovedsagelig er bygget derpaa, at man har villet overføre en Del af Kommunernes Udgifter til Politiet paa Staten, men Spørgsmaalet herom behøver ingenlunde at sættes i Forbindelse med Spørgsmaalet om den nye Retsplejeordnings Gennemførelse. Paa ganske tilsvarende Maade forholder det sig med Udgiftsposten under Løbe Nr. 16, Delinkventomkostninger, 550,000 Kr., der for Tiden

afholdes af Kommunerne. — Flertallet anser det ikke for rigtigt, at Staten under dens nuværende finansielle Forhold giver Kommunerne den Lettelse, som Statens Overtagelse af en væsentlig Del af Kommunernes Politiudgifter og af alle Delinkventomkostningerne vilde medføre.

Noget helt andet er det, at den nye Retsplejeordning kræver et for hele Landet fælles Opdagelsespoliti (Statspoliti), men et saadant er, som bekendt, allerede oprettet ved Lov Nr. 105 af 3. Maj 1911. Dette Politi, der bestaar af en Chef og 36 Betjente, og som for Tiden paatænkes forøget med 12 Betjente, synes at virke aldeles tilfredsstillende og vil uden Vanskelighed kunne forøges yderligere efter Behov.

Flertallet finder imidlertid, at det paa nærværende Tidspunkt er umuligt at afgøre, hvor stor Forøgelse Statspolitiet maatte udkræve efter Retsplejelovens Ikrafttræden, men man mener med fuld Sikkerhed at kunne gaa ud fra, at der ikke kan blive Tale om nogen saa stor Udgift for Staten i Anledning heraf, at Udgiftens Størrelse skulde kunne begrunde, at man udsætter eller stiller i Bero den efter vor Opfattelse særdeles betydningsfulde Retsplejereform.

Hvad endelig angaar Udgiften under Løbe-Nr. 15, Tilskud til Københavns Politiet, 100,000 Kr., da finder Flertallet, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at yde et saadant Tilskud.

Borgbjerg, Jessen og Samuelsen kan dog ikke slutte sig hertil.

Man vil finde, at en Sammenligning imellem de to af Justitsministeriet foretagne Beregninger over de sandsynlige aarlige Merudgifter i Anledning af Retsplejereformen giver til Resultat, at den sidste Beregning er mere rummelig for de Udgiftsposter, som medtages, og Flertallet mener, at man ved at lægge denne Beregning til Grund antagelig vil være paa den sikre Side.

Flertallet skal endvidere henvise til de Oplysninger angaaende de sandsynlige aarlige Merudgifter for Statskassen ved Retsplejelovens Gennemførelse, som indeholdes i en Skrivelse af 23. Januar 1909 fra Justitsministeriet til Folketingets

Udvalg angaaende Forslag til Lov om Rettens Pleje (Rigsdagstidenden 1908—09, Tillæg B. Sp. 663—72). Den i Skrivelsen indeholdte Beregning er ikke gennemført for alle Udgiftsposters Vedkommende og har i det hele taget en mere foreløbig Karakter end de senere Beregninger; men man vil dog finde ret god Overensstemmelse med de sidste. Den under Løbe-Nr. 12 foran nævnte Udgift er her anslaaet til ca. 105,000 Kr.

Man skal derhos bemærke, at der ogsaa foreligger en ældre Opgørelse over de omhandlede aarlige Udgifter, jfr. Rigsdagstidenden Sp. 1904—05, Tillæg B. Sp. 707.

Flertallet er gennem sine Overvejelser af Spørgsmaalet om Statens Udgifter i Anledning af Retsplejelovens Gennemførelse kommet til det Resultat, at disse ingenlunde bør afskrække fra at gennemføre den overordentlig vigtige Reform af vor Retspleje.

Kommunernes Udgifter til Retsplejen vil antagelig blive uforandrede, og dette finder man efter Omstændighederne tilfredsstillende.

Endelig maa der spørges om, hvad Reformen kan antages *umiddelbart* at ville koste *Befolkningen (private)*.

Spørgsmaalet er ikke let at besvare. Meget muligt bliver Rets Hjælpen (Sagfører-salær) noget dyrere end nu, men det maa ikke glemmes, at Loven om Rettens Pleje byder fri Rets Hjælp til ubemidlede i ret vidt Omfang (§ 122), at Loven kan paaregnes at ville fremme Rettergangen og i det hele taget at ville tilvejebringe en bedre Rettergang — alt til Fordel for de Personer, der søger Retten.

Retsafgifterne vil efter det under Littr. B. foran nævnte Lovforslag blive forhøjet noget, uden at Forhøjelsen dog kan antages at ville virke trykkende; jfr. nærmere nedenfor ved Omtalen af paagældende Lovforslag.

I Henhold til foranførte og i Betragtning af forskellige andre Forhold, der er fremhævede i Bemærkningerne til Lovforslaget om Gennemførelse af Retsplejeloven, skal Flertallet anbefale, at Lov om Rettens

Pleje af 26. Marts 1909 i Overensstemmelse med Justitsministerens Forslag bliver sat i Kraft saa snart som muligt, dog ikke senere end den 1. Oktober 1916.

Udvalgets Medlemmer (*Borgbjerg, Jensen og Samuelsen*) har efter Retsplejelovens Vedtagelse i 1908 og 1909 indtaget det Standpunkt, at enten skal denne Lov ophæves og et Arbejde paa en Retsreform med Gennemførelse af Anklageprincippet, folkevalgte Nævninger og Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen straks optages, eller ogsaa bør den vedtagne Retsplejelov hurtigst føres ud i Livet, for at Arbejdet for dens Forbedring derpaa snarest kan optages. Da der ikke indenfor Flertallet er Stemning for en Ophævelse af den vedtagne Lov, og da en Tilstand, hvor Loven er vedtaget, men ikke traadt i Kraft, er den slettest mulige, slutter Mindretallet sig til Flertallet i dets Ønske om Retsplejelovens Ikrafttræden.

Et *Mindretal* i Udvalget (*Deuntzer*) skal først fremhæve, at der sikkert ikke er nogen Uenighed angaaende Indførelsen af den omtalte Reform, for saa vidt den angaar den borgerlige Retspleje. Bestemmelserne herom har det store Fortrin fremfor den nu gældende Ordning, at de giver større Sikkerhed for Udfindelsen af Sagens rette Sammenhæng, navnlig ved Adgangen til Dommerens Indgriben til Oplysning herom, ved Parternes Pligt til at afgive personlig Forklaring for Retten og ved Opgivelsen af de formalistiske Procesregler, der benævnes Forhandlings- og Eventualmaksimen, og af de formelle Bevisregler. Endvidere kan hurtigere Afgørelse af Processerne ventes, dels fordi der i Almindelighed kun bliver to Instanser, medens der nu er tre, dels fordi den nuværende skriftlige Procedure (undtagen ved visse Retter) ombyttes med mundtlig. Disse Fremskridt vil vel, som Erfaringen fra andre Lande viser, til en vis Grad afhænge af, hvorledes Reformen udvikler sig i det praktiske Liv, og den mundtlige Procedure er overhovedet ikke fri for svage

Sider, men Fordelene ved den nye borgerlige Retspleje er dog store nok til at opveje, at den bliver adskilligt dyrere for Borgerne end hidtil, navnlig fordi den kræver Sagførernes personlige Arbejde og personlige Tilstedeværelse i Retterne i langt større Omfang end nu, hvilket medfører en Stigning af Sagførersalærerne. Ogsaa Retsafgifterne vil blive højere end de nuværende, men dette skyldes finansielle Hensyn og er ikke en nødvendig Følge af Retsreformen.

Medens man neppe kan paavise noget Punkt, hvor der nu, mere end da Retsplejeloven vedtoges, kan være Betænkelighed ved Indførelsen af den nye borgerlige Retspleje, stiller Forholdet sig væsentligt anderledes med Hensyn til den nye Strafferetspleje. Det forelagte Forslag om Indførelsen gaar nemlig, hvad Strafferetsplejen angaar, ikke ud paa, at den vedtagne Lov af 26. Marts 1909 skal træde i Kraft uforandret, men paa, at den skal undergaa en væsentlig Forandring derved, at en Bestemmelse skal udgaa, som Loven endog to Gange fremhæver, i § 138 og i § 998, nemlig Forskriften om Oprettelse af et Statspoliti (Opdagelsespoliti).

Udvalgets Flertal benægter ikke, at Retsplejeloven kræver et for hele Landet fælles Opdagelsespoliti (Statspoliti), men synes at mene, at det ved Lov 3. Maj 1911 oprettede Statspoliti indtil videre er tilstrækkeligt, og at dette jo altid senere kan forstærkes. Men under Forhandlingerne om Loven af 1911 blev det fra alle Sider, ogsaa Justitsministerens, erkendt, at det derved oprettede Statspoliti aldeles ikke var en Opfyldelse af Retsplejelovens Krav derom; det er et Politi, som allerede de nuværende Forhold gør nødvendigt, men som ikke er beregnet paa de Forhold, som efter Retsplejeloven vil indtræde, og hvorefter der netop er tiltænkt Opdagelsespolitiet en anden og navnlig langt større Opgave end nu. Mindretallet formener derfor, at man samtidig med Retsplejelovens Ikrafttræden maa have det nødvendige Opdagelsespoliti, og at det er et for Retssikkerheden alt for voveligt Eks-

periment at se Tiden an i denne Henseende, ikke at tale om, at det er ganske usikkert, om det, naar først Retsplejeloven er traadt i Kraft, vil kunne lykkes hurtigt at faa Bestemmelser om et godt Opdagelsespoliti vedtaget.

Det vil imidlertid være nødvendigt i størst mulig Korthed at paavise, at man ikke ved Retsplejelovens Ikraftsættelse kan betragte Opdagelsespolitiet som et vilkaarligt Paahæng, der efter Behag kan tages ud eller skydes ud i det ubestemte. Et kraftigt og velorganiseret Opdagelsespoliti er tværtimod en Livsbetingelse for den Strafferetspleje, som Loven af 1909 indfører.

Hvad der væsentligst kan indvendes mod den nuværende kriminelle Proces er først og fremmest, at Midlerne til Forbrydelsers Opklaring er unødvendig haarde navnlig paa Grund af den næsten afgørende Vægt, der lægges paa Tilvejebringelse af egen Tilstaaelse fra den sigtede og den i nær Forbindelse hermed staaende meget udstrakte Anvendelse af Varetægtsarrest. Den nye Retsplejelov afskaffer ikke Varetægtsarrest, hvilket ogsaa vilde være umuligt, men den giver mere bestemte Regler derom end de nuværende og søger at gøre den noget taaleligere end nu, ligesom den hjemler Ret til straks at klage derover til højere Ret, jfr. allerede nu Grundl. § 80. Men det principmæssigt vigtigste Middel, som Retsplejeloven anvender, er at svække Varetægtsfængselets Tjenlighed til at fremtvinge Sandheden gennem den sigtedes egen Tilstaaelse. Saaledes er sigtede ifølge § 748 berettiget til paa ethvert Trin af Sagen at tage sin Erkendelse af Sigtelsens Rigtighed tilbage, og Tanken heri er at berøve Undersøgelingsdommeren det Motiv til at forlænge Varetægtsfængselet, at den sigtede nok tilstaar, naar han længe har lidt Fængselets sjælelige og legemlige Ubehageligheder. Det kan jo ikke nytte stort at faa en Bekendelse fra den sigtede, naar denne straks derefter kan fragaa den. Ogsaa Bestemmelserne om, at den sigtede har Ret til under Forhørene at raadføre sig med en Forsvarer, og om Forhørenes Offentlighed under Rettens Forundersøgelse

tjener til at svække Dommerens Udbytte af Forhør over den sigtede. Retsplejelovens Tanke er imidlertid ikke den, at man uden Erstatning kan svække Forhørets Virkning, men derimod den i sig selv naturlige, at dette kan gøres uden væsentlig Skade for Retssikkerheden, naar man samtidig giver Undersøgelsesdommeren andre Midler i Hænde til at udfinde Sandheden, nemlig et stærkt Opdagelsespoliti. At sætte Retsplejeloven i Kraft uden dette vil være at bryde dens hele System og gøre dansk Strafferetspleje til en Mærkelighed i Retning af Principløshed, og noget saadant vil altid hævne sig.

Hvis man sætter den ny Strafferetspleje i Kraft uden det nødvendige Opdagelsespoliti, altsaa svækker de nuværende Oplysningsmidler uden at give nye, vil det snart vise sig, enten at en god kriminel Retspleje er umulig, eller at den nye Lovs Regler maa modificeres i Praksis. I den første Tid efter Lovens Ikrafttræden vil man maaske strengt søge at gennemføre Lovens Hensigt, men da kan det ventes, at alt for mange Sager, til Skade for Retssikkerheden, maa opgives, fordi de ikke kan tilstrækkeligt oplyses. Snart vil dog den offentlige Menings Tryk og Dommernes naturlige Embedsiver for at virke til Samfundets Sikkerhed føre til, at man søger Udveje, og af saadanne er der kun een, nemlig at bestræbe sig for at gengive Forhøret over den sigtede dets gamle Brugbarhed, saa vidt det er muligt. Og Muligheden er ikke ringe eller rettere meget stor, fordi de her henhørende Bestemmelser ikke er — og muligvis ikke kan være — saa absolut affattede, at de ikke giver Dommeren et meget stort Spillerum. Saaledes vil f. Eks. § 748, hvorefter den sigtede frit kan tage sin Bekendelse tilbage, ikke unaturligt kunne forstaas saaledes, at Bekendelsen vel der ved svækkes, men ikke mister hele sin bevisende Betydning — i § 748 findes intet bestemt derimod —, men hvis dette antages, vil i Praksis Jagten efter sigtedes Tilstaaelse i de fleste Tilfælde blive lige saa haardnakket som nu. Den Hjælp,

som den sigtede kan have fra en Forsvarer under Forhørene, har den temmelig ubestemte Begrænsning ikke at maatte angaa „den umiddelbare Besvarelse af de ham gjorte Spørgsmaal“, se § 750, og vil som oftest ikke have meget at betyde, da Forsvareren vist hyppigst vil være en ung og ret uerfaren Mand fra en Sagførers Kontor. Offentligheden under Forundersøgelsen vil neppe samle Publikum udenfor enkelte opsigtsvækkende Sager, og derhos behøver Retsmøderne til Forhør ikke at holdes til nogen forud offentligt bekendtgjort Tid. Det er saaledes at befrygte, at Brudet paa Retsplejelovens System vil bevirke en Tilbagevenden til det nuværende inkvisitoriske System, og det er et Spørgsmaal, om dette ikke vil blive anvendt endnu uheldigere end nu, netop fordi de forskellige nye Bestemmelser gør Arbejdet for Dommeren paa at faa noget ud af Inkquisitionen, hvortil han ved Opdagelsespolitiets Svaghed væsentlig er henvist, vanskeligere og let fører til langvarige og mange Forhør og dermed til langt Varetægtsfængsel. Endnu bemærkes, at efter § 749 maa ingen Tvang anvendes mod en sigtet, der nægter at svare, men den særlige Tvang hertil, der i den nu gældende Ret er hjemlet, har i mange Tider aldrig eller saa godt som aldrig været anvendt. Her kan ogsaa nævnes § 775, der giver den sigtede Ret til Erstatning for Varetægtsfængsel, naar det oplyste ikke giver begrundet Formodning for, at han er skyldig — medens det nu kræves, at hans Uskyldighed oplyses —, men om dette praktisk mest vil føre til, at Dommerne vogter sig stærkt for at anvende Varetægtsfængsel eller, naar de har begyndt dermed, fristes til saa længe som muligt at vedblive dermed i Haab om endelig at opnaa fornødent Bevis, er ikke let forud at afgøre.

I Virkeligheden er der, som mange Tidens og Landes Erfaring godtgør, kun et eneste Middel mod Inkvisitionsprincippet og den deraf flydende unødvendig haarde Behandling af den sigtede, og det er det rene og klare Anklageprincip. I Rets-

plejeloven findes offentlige Anklagere, der, naar Øvrigheden har besluttet at bringe en kriminel Sag til Doms, skal udføre Sagen mod Betaling i hvert enkelt Tilfælde, altsaa som et lønnet Bierhverv, og da de i Regelen kun skal have at gøre med den egentlige Procedure og først optræde, naar Forundersøgelsen er endt, er de i det væsentlige det samme som de nuværende Aktorer i kriminelle Sager. Men med denne Anklagerinstitution er Anklageprincippet kun af Navn gennemført, thi dette bestaar i, at hele Ledelsen af og Ansvar for Udfaldet af den kriminelle Sag lægges i Anklagerens Haand, og det bliver da nødvendigt, at Anklagerne er faste Statsembedsmænd, hvis Livsgerning det er at udføre det nævnte Hverv. Den uvurderlige Vinding for den kriminelle Retspleje, som Anklagegrundsætningen giver, er, at Undersøgellesdommeren fritages for Ansvar og Ledelsen af Undersøgelsen og dermed stilles saaledes, at han bliver uden særlig Interesse for dennes Udfald. De Bestemmelser om den sigtedes Behandling, som Anklageren ønsker, skal vel træffes af Dommeren, saafremt han finder dem vel grundede, men det er ham her muligt at handle med en Upartiskhed, der kun kan tænkes, naar han staar overfor en andens Begæring. Udvalgsflertallet indrømmer ogsaa, at det med Tilfredshed har hørt Justitsministerens Udtalelser om, at han er villig til at arbejde paa, at Anklageprincippet gennemføres fuldstændigt i Retsplejen. Mindretallet indser da ikke, hvorfor Anklageprincippet ikke skal indføres straks, og kan vel dele Flertallets Anskuelse om, at Ikraftsættelsen af en mangelfuld Lov ikke hindrer senere Ændringer, hvorved Manglerne rettes, men formener, at dette Ræsonnement kan være en Trøst, naar Manglerne først opdages efter Lovens Ikrafttræden, men ikke fritage for Bebrejdelse, naar Manglerne forud er set. Arbejdet for at indsætte Anklageprincippet vil for øvrigt neppe være stort eller vanskeligt og sikkert ikke volde forøgede Udgifter. Der behøves vel ikke flere Statsanklagere end i Norge, hvor der findes

1 Rigsadvokat og 12 Statsadvokater, og Lønninger og Kontorhold til dem vil vist ikke overstige de Salærer, som maa tillægges de Sagførere, der efter Retsplejeloven skal fungere som offentlige Anklagere. For øvrigt vil Savnet af egentlige Anklagere sandsynligvis føre til, at Dommernes Antal i de overordnede Retter (undtagen Højesteret) snart maa forøges ud over de i Retsplejeloven nævnte 56, nemlig 35 i de to Landsoverretter og 21 i Københavns Byret. I Norge er det tilsvarende Antal 44, hvoraf endda de to Medlemmer i hver af de fire Lagmandsretter i Almindelighed er Sorenkrivere eller Byfogder.

Vil man holde paa, at Loven af 1909 nu en Gang er vedtaget, og at derfor dens Indhold ikke maa forandres i alt Fald paa væsentlige Punkter, da rammer dette unægteligt Indførelsen af Anklageprincippet, men da kan man heller ikke udslette Lovens Bestemmelse om Oprettelse af et Opdagelsespoliti.

Om et andet Hovedprincip i den nye Lov om Strafferetsplejen, nemlig Paadømmelsen af vigtigere Forbrydelser under Medvirkning af Nævninger, bemærkes, at Forudsætningen for Indførelsen af denne Institution altid hos de sagkyndige har været, at Straffeloven bragtes i en saadan Form, at den uden Vanskelighed kan anvendes, naar Nævninger deltager i Paadømmelsen. Saaledes har C. Goos i en Afhandling i Nordisk Tidsskrift for Retsvidenskab 1900, Side 42—148 udførligt paavist dette, for saa vidt angaar Bedrageriforbrydelser, og erklærer bl. a., at paa et stort Omraade „staar Sagen altsaa saaledes, at der intet Værn haves mod de Retsvildfarelser af Nævningerne, som er til Samfundets Skade, og kun et skrøbeligt Værn mod deres Retsvildfarelser til den sigtedes Skade“. Udarbejdelsen af en ny Straffelov, hvortil der jo har været nedsat en Kommission, har man vistnok anset for lettere, end den har vist sig at være. Det forekommer Mindretallet at stemme lidet med den Erfaring, man herom har gjort, hvis man vil indføre Nævninger, saa længe der ikke foreligger en Straffelov,

som kan benyttes af dem, i det Haab, at der altid senere kan tilvejebringes en saadan.

I Overensstemmelse med det foranstaaende stiller Mindretallet Ændringsforslagene under Nr. 1 og 2 til Lovforslag A. om Gennemførelse af Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909.

Hvad angaar den Forøgelse af Statens aarlige Udgifter, som Retsreformen vil medføre, og som af Justitsministeriet i 1909 er beregnet til 2,036,000 Kr., men i 1912 til 745,500 Kr., vil det af Udvalgsflertallets Sammenstilling fremgaa, at den store Forskel væsentligst hidrører fra, at man i Beregningen fra 1912 har undladt at overføre Delinkventomkostningerne, 550,000 Kr., fra Kommunerne til Staten og har strøget et Tilskud til Københavns Politi af 100,000 Kr. samt Udgiften til et Opdagelsespoliti, 650,000 Kr. Det maa ogsaa indrømmes, at de to førstnævnte Poster ikke staar i nødvendig Forbindelse med Retsreformen, men om Udgiften til et Opdagelsespoliti gælder det modsatte. Efter Justitsministeriets og Udvalgsflertallets egen Mening (Betænkningen S. 5—6) kan det ikke være rigtigt at lade denne Udgift helt ude af Betragtning, da den dog erkendes at maatte afholdes efterhaanden; og naar det paastaas, at den formentlig ikke bliver ret stor, stemmer dette neppe godt med en anden Paastand af Udvalgsflertallet, om, at det er „umuligt“ at afgøre, hvor stor Forøgelse Statspolitiet maatte udkræve. Mindretallet anser det for afgjort, at der ikke kan skaffes et forsvarligt Opdagelsespoliti for et mindre Beløb, end Justitsministeriet selv for et Par Aar siden fandt nødvendigt, og at dette Statspoliti efter sin Natur og Opgave maa betales af Staten og ikke for nogen Del af Kommunerne.

De samlede aarlige Udgifter maa saaledes efter de gjorte Beregninger anslaaes til ca. 1,400,000 Kr., men hertil kommer, at de fleste Poster er og maa være opstillede efter et Skøn, om hvis Holdbarhed man kan nære adskillig Tvivl. F. Eks. vil Forøgelsen af 4,000 Kr. til Erstatning

for uforskyldt Varetægtsfængsel sikkert vise sig aldeles utilstrækkelig, naar Retsplejelovens §§ 761 og 775 medfører, at saadan Erstatning maa ydes i vistnok de allerfleste Tilfælde, hvor den sigtede findes eller ikke bliver tiltalt, fordi der ikke har kunnet skaffes tilstrækkeligt Bevis mod ham. Overhovedet er det en almindelig Erfaring i de Lande, hvor en lignende Retsreform er indført, at Udgifterne bliver langt større, end man har tænkt sig. Man gør vist rettest i at være forberedt paa, at de forøgede aarlige Udgifter bliver henimod 2 Mill. Kr., jfr. Rigsdagstidenden 1909—10, Landstingstidenden Sp. 1440, hvor der nævnes ca. 3 Mill. Kr. aarlig, hvorved dog ikke de omtalte strøgne Poster er udeladte.

Om nu Staten har Raad til en saadan Udgift og tillige til de meget betydelige Bekostninger een Gang for alle (hvoraf Renter ikke er beregnede), er et finansielt Spørgsmaal, men der er i alt Fald kun Grund for Staten til at paatage sig disse Byrder, naar Retsplejen ordnes saa godt, at der er nogen Sikkerhed for, at den vil bringe væsentlige Goder.

Hvad angaar 3die Stykke i Lovforslaget, finder Mindretallet det ikke klart udtrykt, at de af Justitsministeren i Løbet af 2 Aar efter Retsplejelovens Ikrafttræden konstituerede Dommere i de kollegiale Retter uden videre ophører at fungere ved de 2 Aars Udløb, men da dette dog efter Bemærkningerne til Lovforslaget synes at være Meningen, kan Mindretallet under Forudsætning af, at nævnte Forstaaelse er rigtig, undlade at stille Ændringsforslag paa dette Punkt.

Et andet Mindretal (Ellinger) slutter sig saavel i Begrundelse som i Konklusion til foranstaaende Udtalelser, for saa vidt som der skal bygges paa Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909, og er derfor Medforlagsstiller til de anførte Ændringsforslag; men Mindretallets principale Standpunkt er, at en Forbedring af den nugældende Retspleje bør opnaas ved successiv Reformering ad Lovgivningens og Admini-

strationens Vej, og Nævninger indføres ikke — denne gamle Institution fra Midten af forrige Aarhundrede. Mindretallet kan derfor ikke være med til at indstille Forslag A. til Vedtagelse.

Et tredje *Mindretal* (Alfred Christensen og Slengerik) kan i det væsentlige henholde sig til de Betragtninger, der er fremsatte af et andet Mindretal (Deuntzer), og tiltræde de af dette Mindretal stillede Ændringsforslag, men ønsker dog at præcisere sin Særstilling.

Nærværende Mindretal har fra Retsreformens allerførste Fremkomst og Behandling i Folketinget med største Interesse deltaget i Arbejdet for dens Gennemførelse. Gennem det daværende Udvalgs indgaaende Arbejde 1901—03 og Sagens velvillige Behandling i Folketinget udgik en i enhver Henseende tidssvarende Retsplejeordning, hvorfra Manglerne ved den hidtil gældende Ordning grundigt var udrensede, saaledes at man havde den størst mulige Garanti for virkelig at faa noget nyt og godt som Vederlag for de store Udgifter, der ved en ny Retsplejelov nødvendigvis maa paalægges Staten og Befolkningen, foruden betydelig forøget Ulejlighed og Besvær for sidstnævnte.

Dette gode Arbejde faldt som et Offer for Alberti-Periodens Demoralisation, og i Maj 1908 gennemførtes Loven i Folketing og Landsting uden tilbørlig Forberedelse, ja ved en Overrumpling, i en saadan Skikkelse, som den nu med ringe Forskel har. Uden at gaa ind paa mindre væsentlige Mangler bør man vel erindre følgende Hovedpunkter:

1. Proceskommissionen havde foreslaaet folkevalgte Nævninger. Dette havde Folketinget i 1903 givet fuld Tilslutning.

Alberti gennemførte autoritetsvalgte Nævninger.

2. Proceskommissionen havde foreslaaet Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen (Grl. § 71). Dette havde Folketinget i 1903 givet fuld Tilslutning.

Alberti gennemførte Loven uden saadan Adskillelse.

3. Proceskommissionen havde foreslaaet Anklageprincippet uden Indskrænkning i den kriminelle Retspleje. Dette havde Folketinget i 1903 givet fuld Tilslutning.

Alberti gennemførte Loven uden Anklageprincip og lod det gamle forhadte Inkvisitionsprincip staa uophævet.

Denne Opgivelse af de Punkter i Retsplejereformen, der særlig laa Demokratiet paa Sinde, mødte forbitret Modstand hos et stort Mindretal i Folketinget, og en af dets Ordførere (Borgbjerg) har karakteriseret Reformen som halveret, barberet, kastreret m. m.

Da Albertis dybe Fald kom snart efter Lovens Vedtagelse, begyndte nærværende Mindretal en ihærdig Kamp for atter at faa de nævnte 3 Kærnepunkter ind i Loven, og særlig har man ikke ladet nogen Lejlighed forsømt til at arbejde for Indførelsen af Anklageprincippet i den kriminelle Retspleje, idet man — de andre Hovedmangler ufortalt — forment, at Loven ikke fortjente at kaldes en Reform af Kriminalprocessen, naar den bragte Inkvisitionsprincippet med over i de nye Former.

Mindretallet maa fastholde Kravet om, at de under 1—3 nævnte Grundprincipper indføres i Retsplejen, og har kun ringe Tanker om den Reformering, der nu forsøges udenom, om end man ikke er blind for de Goder, der endnu findes i Reformen, hvoraf særlig skal fremhæves for Kriminal-Processens Vedkommende Forhørs Offentlighed og Defensors Medvirken.

Under Forhandlingen om nærværende Lovforslag saavel i Salen som i Udvalget er imidlertid Justitsministeren — antagelig med Tilslutning fra Regeringspartiet — fremkommet med Udtalelser, der kan og maa forstaaes som Udtryk for et Haab om, at Anklageprincippet maa kunne indføres i Loven, inden denne træder i Kraft.

Da de politiske Forhold tør anses for at blive gunstige til at gennemføre Sagen i en forbedret Skikkelse, ønsker man ikke at lægge Regeringen Hindringer i Vejen for det foreliggende Forslags Behandling seiv i dets nuværende

ufyldestgørende Skikkelse, men idet man udtrykkelig gør Ministeren og Regeringspartiet ansvarlig for, at Reformen fremmes paa et ufyldstgørende Grundlag, forbeholder man sig sin Stilling ved den endelige Afstemning ved tredje Behandling, saafremt de af Mindretallet tiltraadte Ændringsforslag maatte blive forkastet.

Med Hensyn til de enkelte ovenfor nævnte Lovforslag skal Udvalget fremsætte følgende særlige Bemærkninger:

Til A. Forslag til Lov om Gennemførelse af Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909.

Et *Flertal* (Borgbjerg, Effersøe, Ingward Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Jessen, Markvorsen, Pinstrup, L. Rasmussen og Samuelsen) indstiller Lovforslaget til Vedtagelse med en enkelt formel Ændring (Ændringsforslag Nr. 3), idet man henviser til foranførte Bemærkninger, henholdsvis fra 8 Medlemmer af Flertallet og fra 3 Medlemmer af samme.

Udvalget anser det for rigtigt, at de i Lovforslagets 2det Stykke nævnte ændrede og supplerede Bestemmelser optages i Lovforslaget med deres Ordlyd. (Ændringsforslag Nr. 3.)

Et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer, Ellinger og Slengerik) henviser til sine Bemærkninger foran og til Mindretallets Ændringsforslag under Nr. 1 og 2.

Til B. Forslag til Lov om Retsafgifter i Domssager m. m.

Medens det af Regeringen i Rigsdags-samlingerne 1908—09 og 1909—10 i Lands-tinget fremsatte Forslag til Lov om Retsafgifter tilsigtede at give en samlet ny Sportellov, angaar det nu foreliggende Lovforslag i det væsentlige kun de Retsafgiftsregler, som nødvendigvis maa revideres, inden den i Retsplejeloven hjemlede

nye Procesmaade kommer til Anvendelse (nemlig vedrørende Domsbehandlingen). Flertallet billiger, at man for Tiden indskrænker sig hertil, da der er al Grund til at begrænse den finansielle Risiko, som maa følge med enhver Omlægning af Retsafgifterne.

Udvalget har søgt Oplysning om de sandsynlige finansielle Virkninger af Lovforslagets Gennemførelse og skal med Hensyn hertil henvide til de under Bilag 4 trykte Skrivelser fra Justitsministeriet, dat. 4. Febr. 1913, og fra Statens statistiske Bureau, dat. s. D., hvoraf man har draget den skønmæssige Slutning, at de her omhandlede aarlige Afgifter vil stige fra ca. 300,000 Kr. til ca. 470,000 Kr. Udvalget finder intet væsentligt at indvende imod, at Statens Indtægter af Retsplejen stiger med ca. 170,000 Kr. om Aaret samtidig med, at der indføres en forbedret Retspleje, der paalægger Staten forøgede Udgifter.

Et *Flertal* (Borgbjerg, Effersøe, Ingward Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Jessen, Markvorsen, Pinstrup, L. Rasmussen og Samuelsen) indstiller Lovforslaget til uforandret Vedtagelse.

Et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer, Ellinger og Slengerik) indstiller Forslag B. til Vedtagelse, saafremt Forslag A. vedtages med de foreslaede Ændringer. I modsat Fald forbeholder man sig sin Stilling.

Til C. Forslag til Lov om Udgifterne i Strafferetsplejen.

Som allerede nævnt foran, billiger Flertallet Justitsministerens Forslag om ikke for nærværende Tid at tage Bestemmelse om at overføre Delinkventomkostningerne fra Kommunerne til Staten. Lovforslaget tilsigter efter en almindelig Fordelingsnorm at fastslaa en Fordeling af Udgifterne i Strafferetsplejen imellem Staten paa den ene Side og Kommunerne paa

den anden, hvorved de nye her henhørende Udgifter, som Retsplejereformen vil medføre, paalægges Staten, medens Kommunerne vil komme til at udrede et til deres nuværende Udgifter i Strafferetsplejens Interesse svarende Beløb. — Udvalget kan tiltræde Lovforslaget i dets Helhed.

Ifølge Lovforslagets § 2, 3die Stykke, er de i Paragraffen omhandlede Forhold for Københavns Vedkommende udskudte til Ordning ved særlig Lov. I det foran under Litra F. nævnte Lovforslag vil man finde disse Bestemmelser optaget, jfr. nedenfor.

Et *Flertal* (Borgbjerg, Effersøe, Ingvar Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Jessen, Markvorsen, Pinstrup, L. Rasmussen og Samuelsen) indstiller Lovforslaget til uforandret Vedtagelse.

Et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer, Ellinger og Slengerik) indstiller Forslag C. til Vedtagelse, saafremt Forslag A. vedtages med de foreslaaede Ændringer, og saafremt Forslag B. vedtages. I modsat Fald forbeholder man sig sin Stilling.

Til D. Forslag til Lønningslov for forskellige af de i Lov om Rettens Pleje omhandlede Embeds- og Bestillingsmænd.

Man har udbedt sig en Udtalelse fra Folketingets Lønningsudvalg angaaende dette Lovforslag og har i Anledning heraf modtaget den som Bilag 5 aftrykte Skrivelse af 16. Marts 1913 fra Lønningsudvalget, hvori der foreslaas visse Ændringer i Lovforslaget, som man kan tiltræde (se Ændringsforslaget).

I øvrigt kan Udvalget tiltræde Lovforslaget.

Til E. Forslag til midlertidig Lov om offentlige Auktioner, der ikke er Tvangsauktioner.

Et *Flertal* (Borgbjerg, Effersøe, Ellinger, Ingvar Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Jessen, Markvorsen, Pinstrup, L. Rasmussen og Samuelsen) indstiller Lovforslaget til uforandret Vedtagelse, medens et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer og Slengerik) fremsætter et Ændringsforslag.

Til F. Forslag til Lov om Tilvejebringelse af Lokaler for Østre Landsret og Københavns Byret m. m.

Et *Flertal* (Effersøe, Ingvar Jensen, Jørgen Jensen, Laust Jensen, N. C. Jensen, Markvorsen, Pinstrup og L. Rasmussen) indstiller Lovforslaget til uforandret Vedtagelse, idet man bemærker følgende:

Lovforslaget omfatter dels Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af Lokaler for Østre Landsret og Københavns Byret og dels en Ordning af visse Strafferetsplejen i København vedrørende Forhold, som for det øvrige Lands Vedkommende tænkes ordnede ved det foran under Litra C. nævnte Lovforslag.

Hvad angaar Lokalerne for de nævnte Retter, finder Flertallet, at den foreslaaede Ordning er meget tilfredsstillende. Lokalerne Beliggenhed vil blive særdeles god, idet vedkommende Bygninger findes samlede paa et centralt Sted i Byen, og man finder det meget tiltalende, at det nuværende Domhus vedblivende kan blive Sædet for Retterne. Lokalerne vil, at dømme efter en af Udvalget foretagen Besigtigelse af disse, samt efter de foreliggende Planer, blive tilstrækkelige og i enhver Henseende svarende til den paatænkte Anvendelse, naar den i Lovforslaget forudsatte Ombygning har fundet Sted. Man skal derhos fremhæve, at Planens Gennemførelse vil blive billig og tør paaregnes at ville medføre en langt mindre Udgift for Staten end Gennemførelsen af de Planer, som tidligere har været Genstand for Overvejelse; jfr. Bilag 3.

Der har indenfor Udvalget været

rejst Spørgsmaal om, hvorvidt det ikke maatte være klogest straks at erhverve Plads til Udvidelser. Flertallet indrømmer, at dette i alt Fald vil være det forsigtigste, og man skal, uagtet de Lokaler, der vil blive til Raadghed i Henhold til Lovforslaget, som fornævnt, formenes at være tilstrækkelige, henstille det rejste Spørgsmaal til Justitsministerens nærmere Overvejelse.

Den fornævnte Ordning af visse Strafferetsplejen vedrørende Forhold, som delvis er baseret paa en af Justitsministeren med Københavns Kommune indgaaet Overenskomst, hvis Ordlyd findes i Bemærkningerne til Lovforslaget, og som tillige angaar Spørgsmaalet om Retslokalerne, finder Flertallet ligeledes tilfredsstillende.

Ved Lovforslagets første Behandling saavel som under Udvalgsbehandlingen er der blevet gjort gældende, at Lovforslagets § 4, 2det Stykke, gaar videre end den fornævnte Overenskomst, idet Lovforslaget paalægger Kommunen at rette sig efter Justitsministerens Anvisning med Hensyn til Indretning m. v. af Arresthuse og øvrige i Paragraffen nævnte Bygninger, medens Overenskomsten intet indeholder om en saadan Pligt for Kommunen.

Flertallet finder imidlertid ikke, at den nævnte Uoverensstemmelse er til Stede. Overenskomsten fastslaar nemlig kort og bestemt Kommunens materielle Forpligtelse paa visse Omraader. Lovforslagets § 4, 2det Stykke, udformer derimod dels den i Lovforslaget indeholdte Regel nærmere og gør dels den for Regelens Anvendelse praktisk nødvendige Tilføjelse, der stemmer med, hvad der i saa Henseende gælder for alle andre Kommuner i Landet, nemlig, at den øverste Centralmyndighed paa dette Omraade har Ret til at give nærmere Anvisninger, jfr. det foran under Litra C. nævnte Lovforslag, § 2. Hvad der herom indeholdes i Lovforslaget, maatte formentlig betragtes som selvfølgelig ogsaa i Tilfælde af, at det ikke havde fundet Udtryk i § 4.

Et *Mindretal* (Alfred Christensen og Slengerik) bemærker, at de har Sympati for Tanken om at beholde Københavns gamle Raad- og Domhus paa Nytorv som Sædet for Østre Landsret, Byretten m. m. Man ønsker til Sagens Fremme at se bort fra, at det neppe kan undgaas, at forskellige Lokalteter vil fremkomme i en ringere og mindre bekvem Skikkelse ved Ombygning end ved Opførelse af et nyt, moderne Justitspalads. Man haaber, at den Retspleje, der vil blive udøvet i disse Lokaler, vil hæve sig højt over Fortidens Retspleje, og at derved saavel Dommere som Befolkning vil faa Stedet kært og finde sig til Rette der.

Hvad angaar de gjorte Overslag over Omkostningerne ved Ombygningen, udtaler man det Haab, at de maa vise sig at slaa til. Nogen Sikkerhed derfor ud over Tilhiden til de dygtige Arkitekters Skøn kan Udvalget ikke have.

Man tør ikke undlade at henpege paa det farlige i ved de nuværende Planer straks at optage al Plads i Bygningskomplekset. Erfaringen viser, at Institutioner af Omfang som de her omhandlede snart efter deres Installation har nødvendig Brug for yderligere Plads, og det turde være værd at tage under Overvejelse allerede nu at søge erhvervet Plads til Udvidelser, der antagelig maatte kunne faas paa Betingelser, der sikrer Statskassen en passende Renteindtægt i Tidsrummet, indtil Pladsen tages i Brug. -

Da Lovforslagets § 4, 2det Stykke, ikke er affattet i fuld Overensstemmelse med den Overenskomst, der med Københavns Kommune er afsluttet angaaende de der omhandlede Forhold, anser man det for nødvendigt, forinden Lovforslaget vedtages, at dette Stykke faar en Affattelse, der er billiget saavel af Kommunen som af Justitsministeren.

Borghjerg, Jessen og Samuelson slutter sig til foranstaaende Udtalelser af Alfred Christensen og Slengerik, men tiltræder iøvrigt Forslaget.

Et andet Mindretal (Ellinger) bemærker: De Forslaget ledsagende Anmærkninger oplyser, at de to i 1908 og 1909 angaaende Retslokaler nedsatte Udvalg af Retsformænd begge har foreslaaet, at det gamle Raad- og Domhus anvendes til Københavns Politi, og at Retslokalerne anbringes udenfor denne Bygning; Forslaget bygger imidlertid paa, at Bygningen vedblivende anvendes til Domhus, og Justitsministeren har udtalt: „Det er rigtigt, at det er Ministeren, der har faaet Ideen, der har faaet den Tanke, om det var muligt at benytte Domhuset, som det nu er“. Naa, dette viser sig nu ifølge de af Udvalget begærede og tilstillede Oplysninger ikke at være saa rigtigt, idet et Mindretal indenfor det sidst nedsatte Udvalg, nemlig Retsformand Koch, i sin Indstilling til Ministeriet udtrykkelig har stillet Forslag i saa Henseende. I og for sig ligger det ogsaa ret nær at gøre denne Anvendelse af Bygningen, men de to tidligere Formænd for Overretten og Kriminalretten, der kendte Bygningen fra mange Aars Praksis, var bestemt imod denne Plan, som efter deres Opfattelse var ganske ufyldstgørende. Imidlertid vil det naturligvis være muligt at indrette Domhuset til i Forening med en anden større Bygning tæt ved at rumme østre Landsret og Byretten, naar man ikke udpiner Domhuset til det yderste og skaffer tilstrækkelig stor Plads i den anden Bygning; men i saa Henseende lader Forslaget meget tilbage at ønske. Der er for lidt Plads, og flere Afdelinger faar en ganske upassende Installation, hvilket til Nød kan gaa an for en vis Tid, naar man lever under gamle Forhold og afventer nye og bedre, men som ikke bør opretholdes, naar man skrider til en definitiv Ordning af Retslokaleforholdene. Beliggenheden af adskillige Lokaler er alt andet end heldig, Lysforholdene adskillige Steder meget mangelfulde (der er endog Dommerværelser, som slet ingen Vinduer har), Højden i adskillige Lokaler er upassende lille, hvorfor der, naar der er en Del Mennesker

i dem, ogsaa er en utaalelig Atmosfære. Rettens Værdighed kræver, at Retten plejes i passende Lokaler.

De af Retterne stillede Krav er, naar man gaar dem efter, ikke paa noget Punkt overdrevne, tværtimod gør de Indtryk af Beskedenhed. Man nøjes f. Eks. med en Retssal til Nævningesager paa 430 Kv.-Alen; naar det tages i Betragtning, at der skal være Plads til Dommerne, Retspersonale, 12 Nævninger, en lang Række Vidner (de afhørte Vidner maa jævnlig forblive i Retssalen under den fortsatte Vidneafhøring), en Snes Referentpladser med Pulte, en Snes reservede Pladser for Jurister, og saa Pladser til et større Antal Tilhørere, maa det erkendes, at Kravet er beskedent. Og saaledes sikkert helt igennem. Men naar man sammenligner de af Retterne stillede Krav med det, der bydes dem, bliver man snart klar over, at Planerne giver alt for knebne og, som nævnt, til Dels alt for daarlige Forhold, selv om det enkelte nævnte og sikkert for beskedne Krav er opfyldt.

Hvad Landsretten angaar, er der indrettet 3 faste Afdelinger og 1 Nævningetsafdeling, men der gøres opmærksom paa, at det maa paaregnes, at der her i Byen bliver Tingsted for Nævningesager ogsaa for en anden Kreds, og at der derfor bør paaregnes to Sæt Lokaler af denne Art, ligesom Antallet af faste Afdelinger nødvendigvis og maaske snart maa forøges.

Med Hensyn til Byretten, da var det af Proceskommissionen forudsat, at de egentlige Retssager behandlede i 16 Afdelinger, men det forøgede Arbejde, Loven har henlagt til Byretten, vil ifølge Retsformændenes Udtalelser rimeligvis medføre, at det nævnte Antal allerede nu vil vise sig utilstrækkeligt, og naar saa den stærke Vækst af Københavns Folkemængde, der er foregaaet, efter at Proceskommissionen afsluttede sit Arbejde, tages med i Betragtning, „vil det være urigtigt at indskrænke sig til at skaffe Plads til 16 Afdelinger, idet det vil være højst uheldigt,

om den Ordning, der nu foreslaas, straks eller kort efter dens Gennemførelse viste sig ufyldestgørende“. Retsformændene anser det derfor for nødvendigt, at der tilvejebringes Lokaler for i alt 18 Afdelinger. Ikke mindst paa Grund af den større Offentlighed, der kommer til at præge den nye Retspleje, og som vil medføre en stærkere Tilstrømning af Folk, kræves der mere Plads, end der er beregnet, og Adgang til Udvidelse forefindes ikke.

Justitsministeriet har til Bygning for Landsretten i Viborg tidligere kalkuleret 300,000 Kr.; nu oplyser Ministeren, at han har liggende en Byggeplan, der drejer sig om 175,000 Kr., men da han selv mener, den giver for lille Plads — hvorledes Ministeriet da har faaet denne Plan, forstaar man ikke —, opføres godt 40 pCt. mere eller 250,000 Kr. som den kalkulatoriske Udgift. d. e. 50,000 Kr. mindre end for 4 Aar siden. Naar man sammenligner denne Famlen med den Grundighed, med hvilken Rigsdagen ellers som Regel behandler Udgifter af denne — ja af meget ringere — Størrelse, forøger det kun den Skepsis, som Ministerens hele Beregningsgrundlag har vakt.

Et *tredie Mindretal* (Deuntzer) slutter sig i Realiteten til de to foregaaende Mindretal.

Ændringsforslag.

Til A. Forslag til Lov om Gennemførelse af Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909.

Til Teksten.

Af et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer, Ellinger og Slengerik):

Principalt:

1) 1ste Stykke affattes saaledes:

„Naar det i Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909 nævnte Statspoliti er tilvejebragt og en Revision af Straffeloven har fundet Sted, træder Retsplejeloven i Kraft 6 Maaneder efter Indrykkelsen i Lovtidende af en af Justitsministeren derom udstedt Bekendtgørelse. Anklageprincippet skal snarest muligt indføres i Strafferetsplejen.“

Subsidiært:

2) 1ste Stykke affattes saaledes:

„Naar det i Lov om Rettens Pleje af 26. Marts 1909 nævnte Statspoliti er tilvejebragt, træder Loven i Kraft 6 Maaneder efter Indrykkelsen i Lovtidende af en af Justitsministeren derom udstedt Bekendtgørelse.“

Af *Udvalget*:

3) 2det Stykke affattes saaledes:

„Sø- og Handelsretten i København, der har at behandle Sø- og Handelssager, som i Henhold til denne Lovs Bestemmelser anlægges i København, samt de Straffesager, der efter hidtil gældende Regler har hørt under Sø- og Handelsretten, bestaar af en af Kongen beskikket Formand, en ligeledes af Kongen beskikket Næstformand samt saa mange handelskyndige og søkyndige Medlemmer, som fastsættes ved kongelig Anordning.

De sø- og handelskyndige Medlemmer vælges paa den i Lov af 19. Februar 1861 § 3 angivne Maade og skal have de i samme Lovs § 4 nævnte Egenskaber, ligesom Bestemmelserne i Lovens §§ 6 og 7 skal gælde om dem. De søkyndige Medlemmer behøver ikke at have Bopæl i København.

Til at deltage i Behandlingen af borgerlige Sager, der falder ind under § 12, Nr. 1) og § 13, Nr. 5) i Lov af 19de Februar 1861 og angaar Forholdet mellem Skibsførere og Mandskab eller Handelsbetjentes og Lærlinges Tjenesteforhold til deres Principaler, eller Straffesager efter nævnte Lovs § 17, anlagte mod Mandskabet, vælges et ved kongelig Anordning fastsat Antal Medlemmer.

Disse Medlemmer vælges af den i Lov 19de Februar 1861 § 3 nævnte Valgfor- samling blandt Mænd, der foruden at fyldestgøre de i Lovens § 4, 2det og 4de Punktum, fastsatte Betingelser hører til Skibes Mandskab eller til det underord- nede Handelspersonale.

Af disse Medlemmer tiltræder der eet, naar Retsformanden eller en af Parterne i ovennævnte Sager forlanger det.

Til at sætte Retten udkræves under Domsforhandling i borgerlige Sager, der i Medfør af §§ 215—16 vilde høre under Landsretterne, Tilstedeværelsen af For- manden eller Næstformanden og 4 sø- eller handelskyndige Dommere, under Domsfor- handling i Sager, der ifølge de nævnte Paragraffer vilde høre under Underretterne, af Formanden eller Næstformanden og 2 sø- eller handelskyndige Dommere. Under Forberedelse af Domsforhandling i bor- gerlige Sager beklædes Retten af Forman- den, henholdsvis Næstformanden alene, dog at denne altid er berettiget til at til- kalde indtil 4, henholdsvis 2 sø- eller handelskyndige Dommere og, dersom Rets- handlingen angaar en Sag, der skal paa- dømmes ved Sø- og Handelsretten, og den bestaar i Vidneførsel, Afhjemling af Syn eller Skøn, Afhøring af Part, Modtagelse af Partsed eller Kendelse om et omtvistet Punkt, i Regelen bør tilkalde samtlige de sø- eller handelskyndige Dommere, der skal deltage i Paadømmelsen, for saa vidt saadan Tilkaldelse ikke i det enkelte Tilfælde frembyder Vanskeligheder.

Under Domsforhandling i Straffesager, sømt naar Søforklaringer eller Søforhør skal optages, dannes Retten af Forman- den eller Næstformanden og 2 søkyndige Dommere. I førstnævnte Sager kan det dog, enten straks ved Sagens Begyndelse eller senere, af Formanden, efter Samraad med Næstformanden, bestemmes, at der skal tilkaldes 4 søkyndige Dommere, naar Sagens Omstændigheder taler derfor, saa- som at der formenes at blive Spørgsmaal om at frakende Skipper Ret til at føre Skib eller Styrmand, Maskinmester eller Lods Ret til at gøre Tjeneste i saadan

Egenskab, eller at i Tilfælde af Skibes Sammenstød, eller lignende, Sagen kan af- føde betydelige Erstatningskrav. Uden- for Domsforhandling beklædes Retten i Straffesager af Formanden eller Næstfor- manden alene. Endvidere er Formanden eller Næstformanden berettiget til paa egen Haand at slutte offentlige Politisager paa den i §§ 913 og 914 nævnte Maade.

Ved Sø- og Handelssager forstaaes i denne Lov de borgerlige Sager, i hvilke Fagkundskab til Søforhold eller til Han- delsforhold skønnes at være af Betydning; og ved Afgørelsen heraf vil der være at tage særligt Hensyn til, om begge Parter ønsker Sagen behandlet som Sø- og Han- delssag.

I København bliver handlandes, Fab- rikanters og Skibsrederes Konkursboer derhos at behandle af Sø- og Handelsret- ten under Ledelse af Formanden eller Næstformanden. I hvert enkelt Bos Be- handling deltager Formanden eller Næst- formanden og 2 af de sø- eller handels- kyndige Medlemmer. Retten bestemmer selv den Omgang, hvorefter de sø- og handelskyndige Medlemmer skal deltage i Rettens Møder og Boernes Behandling.

Forretningernes Fordeling mellem Formanden og Næstformanden bestemmes af Formanden efter Forhandling med Næstformanden.

Til D. Forslag til Lønningslov for for- skellige af de i Lov om Rettens Pleje omhandlede Embeds- og Bestillingsmænd.

Til § 1.

Af Udvalget:

1) I 6te Linie ændres „3die“ til: „4de“.

(Vedtages dette Ændringsforslag, fore- tages en tilsvarende Ændring i 8de Linie, 10de Linie og 13de Linie).

Til § 8.

Af Udvalget:

2) I 1ste Stykke, 3die—6te Linie, ændres „i over 6 Timer . . . halve Døgn“ til: „et helt Døgn. Dagpenge beregnede for Dommere til 10 Kr., for Justitssekretærer, Fuldmægtige og Assisterter til 8 Kr. og for Bude til 4 Kr., og for en enkelt Dag med mindst 8 Timers Fraværelse for Dom- mere 5 Kr., for Justitssekretærer. Fuldmæg- tige og Assisterter 4 Kr. og for Bude 2 Kr.“

Til E. Forslag til midlertidig Lov om offentlige Auktioner, der ikke ere Tvangsauktioner.

Af et *Mindretal* (Alfred Christensen, Deuntzer og Slengerik):

Til Lovforslaget føjes som nyt Stykke:
„For Auktioner, afholdte af Foreninger for Medlemmer, gælder samme Regler som

for offentlige Auktioner. Driver Foreningen ikke Auktionsvirksomhed for sine Medlemmer, kan dog enkelte Auktioner over Foreningens Ejendele — efter forudgaaet Anmeldelse for Fogeden — afholdes for Medlemmerne uden Betaling af Afgift eller Medvirkning af Fogeden.

Denne Lov gælder ogsaa i de i Lov Nr. 85 af 23. Maj 1902 § 23 nævnte Tilfælde.“

Borgbjerg. Alfred Christensen.

Deuntzer.

Effersøe,

Ellinger.

Ordfører.

Ingvard Jensen.

Jørgen Jensen.

Laust Jensen,

N. C. Jensen.

Sekretær.

Jessen.

Markvorsen.

Pinstrup.

L. Rasmussen,

Formand.

Samuelson.

Slengerik.

Bilag 1.

Justitsministeriet.

København, den 25. Marts 1913.

Paa dertil given Anledning undlader man ikke at tilstille det ærede Udvalg en bekræftet Genpart af Justitsministeriets Skrivelse af 15. Februar 1909 til Landstingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Politistyrken udenfor København m. v. vedrørende den Merudgift, der antagelig vil paaføres Statskassen ved Retsplejeloven og de til denne hørende Tillægslove.

Bülow.

Trolle.

Til Folketingets Udvalg angaaende Retsplejelovforslagene.

Afskrift.

Justitsministeriet.

København, den 15. December 1909.

Til Brug for det ærede Udvalg skal man fremsende nedenstaaende i Ministeriet udarbejdede Oversigt over den Merudgift, der vil paaføres Statskassen ved Retsplejelovens og de til denne hørende Tillægslove. Det bemærkes dog, at Merudgiften paa nærværende Tidspunkt selvfølgelig kun kan angives kalkulatorisk, idet Beskaffenheden af den overvejende Del af de Udgifter, hvorom der er Spørgsmaal, medfører, at kun adskillige Aars Erfaring vil være i Stand til at give paa-lidelig Oplysning i saa Henseende.

I. Aarlige Merudgifter.

A. Lønninger, Kontorhold m. v.

1. Forøgelse af Lønnings- og Kontorholdsudgifter til de kollegiale Retter, jfr. herved Justitsministeriets Skrivelse til vedkommende Folketingets Udvalg af 23. Januar d. A. (trykt som Bilag til Udvalgets den 5. Januar d. A. afgivne Betænkning), kan anslaaes til ca.....	130,000 Kr.
2. Kontorholdsudgifter til Underdommerembederne vil vokse dels som Følge af Ansættelsen af Retsbude, jfr. Retsplejelovens § 57, hvilken Forøgelse maaske kan anslaaes til ca.	75,000 —
og dels fordi den mundtlige Procedure kræver mere Tidsanvendelse af Dommeren; den herved forvoldte Forøgelse kan maaske anslaaes til ca.	60,000 —
3. Lønninger og Kontorhold for de i Retsplejelovens § 22 omhandlede nye Politimesterembeder kan ansættes til ca.....	36,000 —
Tilsammen ca....	301,000 Kr.

B. Udgifter til Politivæsenet.

1. Statens Udgift til Lønninger m. v. af de i Politiforslagets Afsnit I. og II. omhandlede Politifunktionærer kan mulig, jfr. Ministeriets Skrivelse til det ærede Udvalg af 20. November d. A., anslaaes til ca.....	650,000 Kr.
2. Forøget Udgift i Anledning af Forhøjelse af Tilskuddet til Københavns Politi, jfr. Retsplejelovens § 135, kan formentlig ikke anslaaes til mindre end.....	100,000 —
Tilsammen....	750,000 Kr.

C. Delinkventomkostninger m. m.

1. De nuværende Delinkventomkostninger udgjorde for hele Landet Aaret 1899 omtrent 450,000 Kr. aarlig.
Der gaas ud fra, at Staten ved Retsreformens Ikrafttræden skal overtage denne Udgift, der jo nu bæres af Kommunerne, og den nuværende aarlige Udgift, der formentlig ikke tør ansættes lavere end ca. .... 550,000 Kr.
vil altsaa fremtidig falde Staten til Last.
2. Retsplejeloven (navnlig Nævningevæsenet) vil dernæst bevirke en Række nye og forøgede Udgifter paa denne Konto, der maaske, jfr. Justitsministeriets fornævnte Skrivelse af 23. Januar d. A., kan anslaaes saaledes:
  - a. Udfærdigelse af Nævningelister ca..... 20,000 —
  - b. Landsdommeres Diæter og Befordring ca..... 10,000 —
  - c. Nævningers Befordring ca..... 40,000 —
  - d. Nævningers Diæter ca. .... 155,000 —
  - e. Vidnegodtgørelse ca. .... 50,000 —
  - f. Merudgift til offentlige Anklagere ca. .... 35,000 —
  - g. Merudgift til offentlige Defensorer ca. .... 75,000 —

Tilsammen ca.... 935,000 Kr.

D. Lokaler m. v.

1. Leje af Lokaler paa Tingstederne udenfor København og Viborg,
2. Vedligeholdelse m. v. af Retsbygninger i København med Inventar,
3. Vedligeholdelse m. v. af Retsbygninger i Viborg med Inventar
kan maaske i alt anslaaes til ca..... 40,000 Kr.

- E. Udgift til Honorarer til Sagførere i de i Retsplejelovens § 122 omhandlede Tilfælde kan maaske anslaaes til ca..... 10,000 Kr.

Idet der derimod formentlig ikke i Retsplejeloven er Hjemmel for, at Staten skal overtage Udgiften til Sagførere i beneficerede Sager, jfr. Kap. 30, ansættes intet Beløb hertil.

Den samlede aarlige Merudgift for Staten, som Retsreformen vil medføre, kan maaske saaledes ganske kalkulatorisk og under ethvert Forbehold anslaaes til ca..... 2,036,000 Kr.

II. Udgifter en Gang for alle.

1. Erhvervelse af Grund til en Retsbygning i København.
Det har i Justitsministeriet været paatænkt, at den af det kgl. Frederiks Hospital samt Fødsels- og Plejestiftelse indtagne Grund kunde benyttes i Forbindelse med Domhuset paa Nytorv til Indretning af Lokaler for Østre Landsret, Københavns Byret, Sø- og Handelsretten samt Københavns Politi. Saafremt denne Plan realiseres, maa den førstnævnte Grunds Værdi opføres som Statens Udgift til Grunderhvervelsen. I Motiverne til Lovforslaget om Opførelsen af det nye Rigshospital er bemeldte Grund (Rigsdagstidenden 1902—03, Tillæg A. Sp. 2896) anslaaet til en Værdi af ca 3,000,000 Kr.

Det vil imidlertid yderligere være nødvendigt, at der erhverves nogle Grunde i Nærheden af Nytorvs Fængsel til Brug for Byrettens kriminelle Afdelinger.

Denne hertil medgaaende Udgift kan formentlig anslaaes til ca... 500,000 —
Tilsammen ca.... 3,500,000 Kr.

At overføre... 3,500,000 Kr.

Overført . . . 3,500,000 Kr.

2.	Forandringer af Bygningerne saavel paa Frederiks Hospitals Grund som paa de nyerhvervede Grunde ved Nytorv og ved Domhuset paa Nytorv kan formentlig anslaas til ca.	1,300,000 —
3.	Tilbygning til Brug for Vestre Landsret i Viborg. Udgiften til denne Foranstaltning, som rimeligvis vil vise sig nødvendig, saafremt der ikke maa skrives til Opførelse af en ny Justitsbygning, kan maaske anslaas til ca.	300,000 —
4.	Montering af Retslokalerne i København og Viborg kan maaske paaregnes at medføre en samlet Udgift af ca.	300,000 —

I alt ca. . . . 5,400,000 Kr.

i hvilken Henseende det dog bemærkes, dels at den paa Frederiks Hospitals Grund satte Værdi selvfølgelig ikke er uomtvistelig som kurant Handelsværdi, dels at der med Føje kunde rejses Spørgsmaal om at søge Lokalespørgsmaalet for København løst paa anden Maade.

Zahle.

 Rønnenkamp-Holst.

Til Landstingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Politistyrken udenfor København m. v.

Bilag 2.

Justitsministeriet.

København, den 26. Marts 1913.

I Anledning af det ærede Udvalgs Skrivelse af 17. d. M. skal man hoslagt fremsende Tegninger og Overslag angaaende Indretning af Lokaler for Østre Landsret og Københavns Byret.

Det tilføjes paa dertil given Anledning, at Udgiften ved Tilvejebringelse af en Retsbygning for Landsretten i Viborg samt til Montering af denne og de københavnske Retters Lokaler rent kalkulatorisk anslaaes til at ville andrage 250,000 Kr. for hver af de nævnte Udgiftsposter.

Det tilføjes, at der foreligger et Forslag for Ministeriet, hvorefter Retsbygningen for Landsretten i Viborg vil kunne opføres for 175,000 Kr., men man anser det for fornødent, at forskellige af Lokaliteterne udvides, og regner derfor med en Forøgelse af Udgifterne til 250,000 Kr.

Bülow.

V. Topsøe-Jensen,
Fm.

Til Folketingets Udvalg angaaende Retsplejelovforslagene.

Bilag 3.**Folketingets Udvalg**

angaaende

**Forslag til Lov om Gennemførelse af Lov om
Rettens Pleje af 26. Marts 1909.**

København, den 31. Marts 1913.

Da Spørgsmaalet om Bygningsforanstaltninger for Landsretten og Byretten har været behandlet to Gange tidligere af Repræsentanter for Retten, og da der saaledes fra den Tid maa foreligge en Oversigt over de Lokaler, som maa paa-kræves, naar Retsplejereformen gennemføres, anmoder Udvalget om at faa denne Oversigt tilstillet. Endvidere udbeder man sig tilstillet Mindretalsforslaget i det Udvalg, der afgav Beretning i December 1909.

P. U. V.

Laurids Rasmussen.

Til Justitsministeriet.

Justitsministeriet.

København, den 5. April 1913.

I Anledning af det ærede Udvalgs Skrivelse af 31. f. M. skal man hoslagt fremsende en Skrivelse af 17. December 1909 fra den paagældende Lokalekommission, en af den samme Kommission udarbejdet Fortegnelse over Byrettens Lokaler samt en Fortegnelse over Lokalerne til Østre Landsret. Det bemærkes dog, at den sidste, der var fremsendt med en ældre Skrivelse fra Kommissionen af 17. Marts 1909, ikke længere er fuldt ud anvendelig, da den under 26. Marts 1909 udkomne Lov om Rettens Pleje i Modsætning til den ældre Retsplejelov kun forlanger, at tre Dommere skal deltage i hver Sag, hvoraf det vil følge, at Retten kan sættes i flere Afdelinger.

For saa vidt Udvalget derhos i Skrivelse af 2. d. M. har ønsket Oplysning om en Uoverensstemmelse mellem Opgivelserne af den formentlige Udgift til Nævnings Befordring og Diæter i Ministeriets Skrivelser af henholdsvis 23. Januar 1909 og 15. December s. A., bemærkes, at denne Uoverensstemmelse beror paa en fejlagtig Sammenstilling i den sidstnævnte Skrivelse af de i den førstnævnte anførte Specialsummer.

De fremsendte Bilag bedes tilbagesendt efter Afbenyttelse.

Bülow.

Trolle.

Til Folketingets Udvalg angaaende Retsplejelovforslagene.

Underbilag I.

København, den 17. December 1909.

Efter at Ministeriet i Skrivelse af 7. Juli d. A. har anmodet os om at fortsætte Samarbejdet angaaende Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af de til Østre Landsret, Københavns Byret og Københavns Politi efter Procesreformens Ikrafttræden fornødne Lokaler med den Ordning for Øje, at en Del af de paagældende Lokaler og mulig Lokaler til Sø- og Handelsretten tilvejebringes i de det kgl. Frederiks Hospital og den kgl. Fødselsstiftelse tilhørende Ejendomme i St. Annæ Øster Kvarter, skal vi, næst at bemærke, at vi under vore fortsatte Forhandlinger har delt os i et Flertal og i et Mindretal, tjenstligst udtale følgende:

Flertallet, bestaaende af undertegnede Ingerslev, Ipsen og Eugen Petersen, henstiller paa den af Ministeriet under 7. Juli d. A. angivne Basis følgende Ordning til Ministeriets Overvejelse: Østre Landsret, der efter den ved Lov 26. Marts 1909 indførte Ordning er tænkt delt i 6 Afdelinger (2 Nævningeafdelinger, 1 Afdeling for Ankesager, 1 Afdeling for Straffesager i 1ste Instans uden Nævninger og 2 Afdelinger for borgerlige Sager i 1ste Instans) anbringes saaledes som nærmere paavist i de hosfølgende med Bilag Nr. 15 og 16 betegnede af Arkitekt Sylow udarbejdede Tegninger i det kgl. Frederiks Hospital. Foruden Plads til de nævnte 6 Afdelinger er der reserveret Plads til endnu en Afdeling, idet Forholdene sandsynligvis i en ikke fjern Fremtid vil nødvendiggøre Indretningen af en 7de Afdeling. At Østre Landsrets Lokaler bliver samlet paa eet Sted, anser vi i høj Grad paakrævet, og vi tillader os i saa Henseende særlig at fremhæve, at naar man har undladt ved Loven at organisere Landsretterne i Afdelinger, har dette været begrundet deri, at man lagde Vægt paa en Samvirken mellem Landsrettens Dommere, der forudsætter, at disse er samlede paa eet Sted, jfr. bl. a. Kommissionsudkastet til Lov om Domsmagten, Motiver S. 28. Af økonomiske Grunde har man opgivet at bygge et særligt Depotfængsel for Arrestanter, der skal fremstilles for Landsretten, og disse tænkes da anbragte i Celler, stødende til de paagældende Retslokaler. Sø- og Handelsretten anbringes ligeledes i det kgl. Frederiks Hospital (Bilag 15 og 16), Københavns Byrets civile Afdelinger i den til Fødselsstiftelsen benyttede Ejendom, se den med Bilag Nr. 17 betegnede Skitse. Københavns Byrets kriminelle Afdelinger anbringes i en ny Bygning, der opføres paa de til Ejendommen Gadenummer 6 Raadhusstræde, Gadenummer 32—34 Kompagnistræde og Gadenummer 3—5 Hestemøllestræde hørende Grunde, kfr. Skitserne Bilag Nr. 18, 19 og 20. Københavns Politi anbringes som tidligere foreslaaet i Raad- og Domhuset og i Ejendommen Hestemøllestræde 4. Herom vedlægges Skitser Bilag 21 og 22, idet bemærkes, at de enkelte Afdelingers Lokaler maa placeres noget anderledes end af Arkitekt Sylow projekteret.

Denne Ordning forudsætter ganske vist, at Staten erhverver de ovenfor anførte Ejendomme i Raadhusstræde, Kompagnistræde og Hestemøllestræde, men efter Flertallets Anskuelse er det nødvendigt, at i alt Fald Politiet og Byrettens kriminelle Afdelinger anbringes i umiddelbar Forbindelse med et af Fængslerne, og dette lader sig ikke gøre, uden at Staten erhverver nye Grunde.

Mindretallet — undertegnede Koch — kan tiltræde Flertallets Henstilling, hvad Landsretten og Sø- og Handelsretten angaar. Derimod mener Mindretallet, at Byrettens civile og kriminelle Afdelinger bør installeres i det gamle Raad- og Domhus samt i Hestemøllestræde 4, kfr. vedlagte Skitse Bilag Nr. 23, 24 og 25. Skifteretten

anbringes i det kgl. Frederiks Hospital, men hvis dette viser sig umuligt paa Grund af anden Brug af de paagældende Lokalteter, vil efter Mindretallets Overbevisning ogsaa Skifteretten, om end med nogen Nøjsomhed, kunne rummes sammen med Brevskriverkontoret i Bygningen i Hestemøllestræde. Københavns Politi anbringes i en ny Bygning, der opføres paa Grunde, som erhverves i dette Øjemed.

Til Mindretallets Plan om Installation af hele Byretten — med Undtagelse af Skifteretten — i Raad- og Domhuset og Bygningen i Hestemøllestræde maa Flertallet efter nøje Prøvelse udtale, at det anser denne Plan for ufyldstgørende og uigennemførlig. Vel har Planen den gode Side, at den tilsigter at samle den største Del af Byretten paa eet Sted (Henlæggelsen af Skifteretten til Amaliegade vil dog heri gøre et betydeligt Skaar, særlig under Hensyn til, at Skifteretten efter Loven skal have Skriverkontor fælles med den øvrige Byret), og vel maa de til de egentlige Retssale bestemte Lokaler i det hele anses for upaaklagelige — enkelte af dem er endog adskilligt større end fornødent —, men omtrent alle de øvrige talrige Lokalteter samt Forbindelserne mellem disse indbyrdes og med Omverdenen lider af saa store og uafhjælpelige Mangler, at disse er tilstrækkelige til at begrunde Flertallets ovenfor udtalte Dom over det hele Projekt. Her at gennemgaa alle disse Mangler i Enkelthederne vilde være for vidtløftigt, men Flertallet er rede til, om det ønskes, at give en detailleret Fremstilling af samme. I Forbindelse med foranstaaende finder Flertallet derhos Anledning til at fremhæve, at selv om det var gørligt at klemme største Delen af Byretten ind i de her omhandlede Bygninger, hvad det altsaa efter dets Mening ikke er, da vilde jo herved kun opnaas, at man maatte søge Plads andetsteds til Politiet, i hvilken Henseende det bemærkes, at Tilvejebringelsen af en ny tidssvarende Bygning til Politiet vil blive meget betydeligt dyrere end Opførelse af en Bygning til Byrettens kriminelle Afdelinger paa de af Flertallet ovenfor nævnte Ejendomme, der langtfra indeholder det Grundareal, der vil kræves til en ny Politibygning.

Til denne Udtalelse fra Flertallets Side finder Mindretallet Anledning til at bemærke, at det anser det gamle Raad- og Domhus for at være endog i særlig Grad egnet til Retsbygning, ogsaa til Byretsbygning. De Mangler, Flertallet mener at finde, er i Mindretallets Øjne dels ganske forsvindende, dels positive Fordele. Forbindelserne mellem de forskellige Lokalteter og med Omverdenen er i Mindretallets Øjne bedre end i de andre Projekter. Bygningen er en arkitektonisk Pryd for vor By og netop egnet til Retsbygning, stemningsfuld og smuk i Ydre som ogsaa — for en Del — i det indre. Mindretallet tillægger det en stor Betydning, at Retten plejes i passende Lokaler og maa anse det for Synd, naar der haves en Bygning som det gamle Raadhus, om Retterne da blev flyttet derfra. Politiet har ikke i samme Grad Brug for Lokalteter som Raadhusets; Politiet vilde i Modsætning til Byretten kunne installeres langt hensigtsmæssigere i en ny Bygning. De af Arkitekt Sylow projekterede Bygninger til hele Byretten eller en Del deraf er i Mindretallets Øjne meget lidt heldige. En Række „Opgange“, ikke en Bygning, som Staten kan være bekendt at opføre som Domstolebygning. De Fordele, de projekterede Nybygninger har, er i Mindretallets Øjne ganske illusoriske.

Undertegnede Ingerslev, hvem det under Udvalgets Arbejde ret naturligt er tilfaldet særligt at varetage Byrettens Tarv, skal tillade mig at fremsætte følgende Særudtalelse: De Indvendinger mod Planen om at dele Byretten og henlægge dens ene Halvdel i den østlige, den anden Halvdel i den vestlige Del af den gamle By, som allerede er fremhævede i det oprindelige Udvalgs Skrivelse af 17. Juni d. A., har fremdeles for mig en saadan Vægt, at jeg maa erklære mig for en bestemt Modstander af en saadan Ordning. Jeg maa vedblivende holde for, at denne Ordning vil medføre en højst uheldig indre Splittelse af og mangelfuld Samvirken mellem Rettens forskellige Bestanddele, at den vanskeligt vil kunne gennemføres, uden at man kommer udenfor Retsplejelovens Rammer, navnlig for saa vidt som Loven kræver, dels at de til Retsformanden henlagte Forretninger skal udføres af den samme Mand baade for de civile og de kriminelle Afdelingers Vedkommende, dels at Skriverkontoret (Justitskontoret) skal være fælles for begge Klasser af Afdelinger, at den vil besværliggøre og forsinke den daglige Forretningssgang til Skade baade for Sagerne og for Befolkningen, og at den endelig ogsaa i finansiel Henseende vil være absolut ufordelagtig. Jeg tør forudsætte, at det høje Ministerium vil være enigt med mig i, at det under disse Omstændigheder vil være baade unaturligt og lidet formaalstjenligt, om jeg fremdeles skulde deltage i den yderligere Udarbejdelse og Gennemførelse af en Plan,

som jeg, for saa vidt angaar de Interesser, der særligt vedkommer mig, ikke uden at komme i Strid med min Overbevisning kan give min Tilslutning. Jeg tillader mig derfor at anholde om, at det høje Ministerium vil fritage mig for at deltage i Udvalgets fortsatte Arbejde, medens jeg selvfølgelig fremdeles skal være rede til at meddele Udvalget eller et eventuelt nyt Medlem af dette enhver Oplysning, jeg maatte være i Stand til at give. Til yderligere Begrundelse af dette mit Ønske, der er fremgaaet af moden Overvejelse, maa det være mig tilladt at tilføje endnu en Bemærkning af mere personlig Natur. Under Hensyn til min fremrykkede Alder, henved 72 Aar, har jeg allerede længe betragtet det som givet, at det ikke vilde tilfalde mig at indtage Pladsen som Formand for Byretten, hvad sikkert heller ikke vilde være hensigtsmæssigt. Men netop den Omstændighed, at jeg selv saaledes staar udenfor Kredsen af dem, som vil komme til at lide under Følgerne af en eventuel uhensigtsmæssig Installation af Byretten, maa nødvendigvis forstærke mit Ønske om ikke at paatage mig noget Medansvar for en Ordning, som jeg — med Rette eller Urette — anser for principielt uheldig; thi nødigt vilde jeg dog have, at det med et Skin af Føje skulde kunne paasiges mig, at jeg af den Grund havde vanrøgtet Byrettens Interesser.

Slutteligen tillader vi os at forny vor i Skrivelse af 17. Juni d. A. fremsatte Henstilling om, at Justitsministeriet vil delegerere en af dets Embedsmænd til mundtlig at forhandle med os under Sagens videre Forløb.

De Ministeriet med Skrivelse af 17. Marts d. A. tilstillede, os senere remitterede 14 Stykker Bilag følger hosløgt tilbage.

Ingerslev.

Ipsen.

J. Koch.

Eugen Petersen.

Til Justitsministeriet.

Underbilag II.

Byrettens Lokaler.

A. De dømmende Afdelinger samt Formanden.

Ifølge Retsplejelovens § 15 deles Byretten, for saa vidt angaar Behandlingen af de egentlige Retssager (altsaa bortset fra Foged- og Skiftesager) i 16 Afdelinger, hver beklædt af en enkelt Dommer. Af Proceskommissionen var det forudsat, at 10 af disse Afdelinger skulde behandle Straffesager, 6 borgerlige Sager, og ihvorvel Loven saavel med Hensyn til borgerlige Sager som med Hensyn til Straffesager har i betydeligt Omfang givet andre Regler om den Virksomhed, der tilfalder Byretten (ligesom andre Underretter), navnlig i Retning af i større Omfang til dem at henlægge den forberedende Behandling af de Sager, der skal paadømmes af Landsretten, skønnes der dog ikke heri at ligge tilstrækkelig Grund til at fravige det af Proceskommissionen forudsatte Forhold mellem Antallet af de Afdelinger, der skal behandle henholdsvis Straffesager og borgerlige Sager. Et andet Spørgsmaal er, om ikke det forøgede Arbejde, Loven har henlagt til Byretten, vil medføre, at et Antal af 16 Afdelinger allerede nu vil vise sig utilstrækkeligt. Naar Hensyn tages til denne sikkert ret nærliggende Mulighed og endvidere til den Omstændighed, at Københavns Folkemængde er steget betydeligt, siden Proceskommissionen afsluttede sit Arbejde, og uden Tvivl

fremdeles vil vokse i den nærmeste Fremtid, vil det formentlig, naar en Plan skal udarbejdes for Tilvejebringelsen af de til Byrettens Installering fornødne Lokaler, være urigtigt at indskrænke sig til at skaffe Plads for 16 Afdelinger, idet det vil være højst uheldigt, om den Ordning, der nu forberedes, straks eller kort efter dens Gennemførelse viste sig ufyldstgørende. Hertil kommer, at det i mange Tilfælde, f. Eks. naar en Afdelings Lokaler skal underkastes en Hovedreparation, vil være nødvendigt at have Reservelokaler til midlertidig Afbenyttelse.

I Henhold til disse Betragtninger anses det for nødvendigt, at der tilvejebringes Lokaler for i alt 18 Afdelinger, 11 til Behandling af Straffesager, 7 til Behandling af borgerlige Sager. For de førstnævnte Afdelingers Vedkommende bliver der atter at sondre mellem de Afdelinger, som skal behandle de ordinære Straffesager, og dem, som skal behandle Politisager, idet Fordringerne til Retslokaler maa være noget forskellige. For Tiden er Forholdene ved Kriminal- og Politiretten det, at der findes 3 Afdelinger for offentlige Politisager, af hvilke den ene tillige fungerer som Kriminalkammer. Til denne sidste Afdeling henvises dels visse Arter af Politisager, navnlig saadanne, som efter deres Beskaffenhed i Almindelighed vil kræve en grundigere og langvarigere Behandling, særligt Næringssager i videre Forstand, Bygningssager, Værnepligtssager, Overtrædelser af Varemærkeloven, Loven om urigtige Varebetegnelser, Margarineloven m. m., dels et passende Antal mindre Straffesager, navnlig saadanne, i hvilke der ikke let vil blive Spørgsmaal om sigtedes Fængsling. Denne Ordning, som har bestaaet i en Aarrække og vist sig meget hensigtsmæssig, forudsættes bevaret. Betydningen heraf med Hensyn til den her foreliggende Opgave vil være den, at der kun for 2 Afdelingers Vedkommende stilles de særlige Fordringer til Lokalerne Beskaffenhed, som nødvendiggøres af den stærkere Tilstrømning af Mennesker (sigtede, Vidner og Tilhørere), der altid maa paaregnes ved de Afdelinger, som behandler Massen af de offentlige Politisager. Den førstnævnte blandede Afdeling vil derimod kunne nøjes med Lokaler af samme Beskaffenhed som de øvrige ordinære Straffekamre.

I Henhold til foranstaaende opføres altsaa:

- a. 9 Kriminalkamre (nemlig 8 ordinære Straffekamre og førstnævnte blandede Kammer). Til *hvert* af disse Kamre vil kræves følgende Lokaler:

		1. Det egentlige Retslokale	170 Kv.-Al.
		2. Forværelse (Venteværelse)	100 —
		3. Dommerværelse	48 —
		4. Værelse til Opbevaring af Koster	48 —
9 × 426	3,834	5. 6 Celler til midlertidigt Opholdssted for Arrestanter med tilhørende Gang	60 —

Retslokalet maa have en saadan Forbindelse med Varetægtsfængselet, at Arrestanter kan tilføres uden at passere noget for Publikum tilgængeligt Lokale.

- b. 2 Afdelinger for offentlige Politisager. Til *hvert* af disse kræves:

		1. Det egentlige Retslokale	240 —
		2. Forsal	240 —
		3. Dommerværelse	48 —
2 × 588	1,176	4. 6 Celler med tilhørende Gang	60 —

Retslokalet maa have lignende Forbindelse med Varetægtsfængselet som under a. anført. Endvidere maa der til de heromhandlede Afdelingers Lokaler være *særskilt* og let Adgang fra Gade eller Torv.

- c. 7 Civilkamre. Til *hvert* af disse kræves:

		1. Det egentlige Retslokale	170 —
		2. Forværelse	100 —
7 × 318	2,226	3. Dommerværelse	48 —

At overføre 7,236

Overført.. 7,236

	d.	Ligesom der fra hvert af de under a. og b. nævnte 11 Cellerækker maa have nær Adgang til et for Arrestanterne bestemt <i>W. C.</i> , saaledes maa der for hver af de under a.—c. nævnte 18 Afdelinger have nær Adgang til 2 Toiletrum, 1 for Dommer og Protokolfører, 1 for det øvrige Retspersonale. Hertil anslaaes i alt	180 Kv.-Al.
180	e.	Endelig maa der til Brug for samtlige Afdelingers Personale have 2 <i>Frokostværelser</i> , 1 for Protokolførere og 1 for det øvrige Personale, hvor de paagældende, som ofte maa tilbringe hele Formiddagen i Retten, kan nyde deres medbragte Frokost. Hertil anslaaes	100 —
100	f.	<i>Rettens Formand m. m.</i>	
80	1.	Formandens Værelse	80 —
140	2.	1 Forværelse, der tillige kan tjene som Forsamlingssal for den samlede Ret	140 —
16	3.	Toiletværelse	16 —
120	4.	1 Værelse til Rettens Bogsamling....	120 —

De her nævnte Lokaler maa have en central Beliggenhed i umiddelbar Nærhed af Justitskontoret.

B. Skiftevæsenet.

1.

For Skiftevæsenet fælles Institutioner.

50	a.	1 Kontor til Anmeldelse af Dødsfald m. v.	50 Kv.-Al.
50	b.	1 Værelse til Bogholderen	50 —
50	c.	1 Værelse til en Revisor af de ekstraordinære Skifter	50 —
150	d.	2 Værelser og 1 Budstue til Skifterettens Assistansekantor	150 —

2.

Til hver af Skifteforvalterne kræves formentlig:

	a.	1 rummelig Retssal	150 —
	b.	1 rummelig Sal til Afholdelse af Auktioner over faste Ejendomme, Panteobligationer m. m.	200 —
	c.	Et Værelse til Skifteforvalteren med Toiletrum	80 —
	d.	2 Værelser til Fuldmægtigen og det øvrige Personale	150 —
	e.	1 Værelse til Revision af Bøger og Papirer....	70 —
	f.	Forstue, tillige Opholdsværelse for Budene	120 —
	g.	Om muligt ønskes et brandfrit Pengeskab til hver Skifteforvalter.	

Naar de under 2 nævnte Lokaler staar i Forbindelse med hverandre, kan det under b. nævnte Lokale formentlig være fælles for de 2 Skifteforvaltere.

h. De fornødne Toiletrum.

2 × 770 1,540

At overføre 9,712

Overført.. 9,712

C. Fogderne. Til hver af *Fogderne* kræves formentlig:

	a.	1 Værelse til Fogeden med Toiletrum.....	80	Kv.-Al.
	b.	1 Værelse til Underfogeden	80	—
	c.	3 rummelige Kontorer, hvorved bemærkes, at ogsaa frivillige Auktioner kan ventes henlagte til Fogeden.....	300	—
	d.	1 rummelig Sal til Afholdelse af Auktioner over faste Ejendomme, Panteobligationer m. v.	200	—
2 × 810	e.	1 rummelig Forstue, der tillige tjener til Op- holdsværelse for Budene	150	—
1,620	f.	De fornødne Toiletrum.		

Det under d. nævnte Lokale kan være fælles for de to Fogder, naar disse Lokaler staar i umiddelbar indbyrdes Forbindelse.

D. Brevskriverkontoret.

Hertil udkræves:

80	a.	Kontorchefens Værelse	80	Kv.-Al.
240	b.	4 Værelser til Fuldmægtige, hvert 60 Al.	240	—
200	c.	1 Ekspeditionslokale.....	200	—
450	d.	1 Sal til Panteregistre og Pantebøger.....	450	—
	e.	2 Værelser til Brug for Skriverne paa respektive 200 og 60 Al.....	260	—
260				
40	f.	1 Budstue	40	—
100	g.	Arkiv	100	—
	h.	De nødvendige Toiletrum.		

Samtlige fornævnte Lokaler bør formentlig være brandfri, i ethvert Tilfælde maa det gælde om Salen, hvor Registrene opbevares, Ekspeditionslokalet og Arkivet.

E. Byrettens Skriverkontor.

Hertil udkræves:

80	a.	1 Værelse til Justitssekretæren	80	Kv.-Al.
60	b.	1 Værelse til Fuldmægtigen	60	—
60	c.	1 do. til 2 journalførende Assistenten	60	—
	d.	2 do. til de øvrige Assistenten paa henholdsvis 100 og 120 Kv.-Al.....	220	—
220				
120	e.	1 Værelse til Strafferegistre	120	—
30	f.	1 do. til Konference	30	—
320	g.	4 Værelser til Skriverne à 80 Kv.-Al.....	320	—
80	h.	1 Budstue og Venteværelse.....	80	—
	i.	1 Værelse til Overrengøringskønen med tilhørende Køkken.....	50	—
50				
	k.	1 Opbevaringsrum for Rengøringsrekvisitterne m. m.....	30	—
30				
50	l.	1 Frokostværelse	50	—
20	m.	2 Toiletrum	20	—
	n.	Arkivrum	2000	—

Dette maa ligge paa et absolut tørt Sted.

2000

i alt... 15822

Det forudsættes, at der i Kælderen vil være tilstrækkelig Plads til det fornødne Brændsel, hvoraf dog en Del ligesom under de nuværende Forhold kan opbevares paa aaben Plads.

Ingerslev.

De udregnede Arealer udgør i alt:

A.	a.....	3834
	b.....	1176
	c.....	2226
	d.....	180
	e.....	100
	f.....	356
B.	1.....	300
	2.....	1540
C.	.....	1620
D.	.....	1370
E.	.....	3120
	i alt...	15822

Underbilag III.

Lokaler til Østre Landsret.

Der udkræves formentlig:

For hele Retten fælles Institutioner.

ca.	80 Kv.-Al.	a.	1 Værelse til Retsformanden med Forstue,
	50 —		
	120 —	b.	1 rummeligt Lokale til Biblioteket,
		c.	Til Retsskriverkontoret:
	70 —		1 Værelse til Justitssekretæren, 4 Værelser til de Retsfor-
	320 —		manden og de 3 faste Afdelingsformænd attachedede
			Fuldmægtige (disse faar jævnlig Konferencer med Sag-
	250 —		førere og andre), 3 andre rummelige Kontorer og 1
	50 —		Værelse til Konference af Aktstykker,
	120 —	d.	1 Budstue med rummelig Plads,
	1,200 —	e.	Arkivrum ogsaa med betydelig Plads,
	140 —	f.	Bolig til Rettens Fyrbøder (3 Værelser, Køkken),
	130 —	g.	Brænderum og Kulrum,
	30 —	h.	2 Toiletrum.
	150 —	i.	Foruden de ovennævnte Rum maa beregnes enkelte Tele-
			fonrum, 1 Cyklerum, 1 Garderobe samt Vaskerum og
			Køkken for Rengøringskoner.

2.

Til Rettens faste Afdelinger.

Til en fast Afdeling vil kræves:

	ca.	320 Kv.-Al.	a.	1 Retssal. Den skal rumme 5 Dommere, Plads til Skriverforretningerne ved Forhandlingerne, Sagførere, Vidner, Syns- og Skønsmand, Parter og Tilhørere samt tiltalte, eventuelt med Bevogtning.
Umiddelbart ved Retssalen.	-	70	—	b. 1 Værelse til Formanden for Afdelingen.
	-	80	—	c. 1 Raadslagningsværelse for Dommerne.
	-	36	—	d. 1 Paaklædningsværelse for disse.
	-	140	—	e. 2 Aftrædelsesværelser for Vidner.
	-	140	—	f. 2 Aftrædelsesværelser for de tiltalte, med særlige Tilgange, hvis nærmere Indretning vil bero paa Fængslets (eventuelt Depotfængslets) Forbindelse med Retssalen.
	-	100	—	g. 1 Værelse for Sagførere.
	-	120	—	h. Forstue, benyttes tillige som Opholdssted for Budene.
	-	20	—	i. 1 Toiletrum.

Der maa paaregnes 3 faste Afdelinger til at begynde med. Hver af disse skal holde ordinært Retsmøde 3 Gange om Ugen. Hvorvidt nogle af de ovenangivne Lokaler kan være fælles for 2 Afdelinger, kan først afgøres, naar der foreligger en Plan for Afdelingernes indbyrdes Beliggenhed. Herved maa dog tillige bemærkes, at der foruden til de ordinære Retsmøder maa have disponible Lokaler til Afdelingens overordentlige eller fortsatte Møder (Lov om Rettens Pleje § 25, jfr. § 181 og 355) til Møder under Forberedelse af kriminelle Sager og flere andre i Loven omhandlede Møder, jfr. Lovens §§ 51, 132, 214, 380, 3die Stykke, 429. Heraf vil t. Eks. følge, at der ikke kan have mindre end 3 Retssale.

3.

Til Nævningeretterne.

Til en Nævningeret vil kræves:

	ca.	430 Kv.-Al.	a.	1 Retssal. Den skal rumme 3 Dommere, Plads til Skriverforretningerne ved Forhandlingen. Nævningerne, hvoraf 12 forbliver i Funktion under hver Sag, tiltalte eventuelt med Bevogtning, Vidner, Sagførere og rigelig med Plads til Tilhørere (med reserverede Pladser særligt ogsaa for Pressen).
Umiddelbart ved Retssalen.	-	100	—	b. Raadslagningsværelse for Nævningerne.
	-	70	—	c. 1 Værelse til Formanden.
	-	70	—	d. 1 Raadslagningsværelse for Dommerne.
	-	36	—	e. 1 Paaklædningsværelse for disse.
	-	210	—	f. 3 Aftrædelsesværelser for Vidner.
	-	140	—	g. 2 Aftrædelsesværelser for tiltalte, med Tilgange som under 2. f. anført.
	-	100	—	h. 1 Værelse for Sagførere.
	-	120	—	i. 1 Forstue benyttes tillige som Budstue.
	-	30	—	k. 2 Toiletrum.

Da det ifølge Justitsministeriets Skrivelse af 1. d. M. maa paaregnes, at der her i Byen vil blive Tingsted for Nævningesager saavel fra København som fra en anden Nævningekreds, og det derhos lettelig vil indtræde, at disse Nævningeretter fungerer samtidig, maa der kræves 2 Sæt af de under a.—k. nævnte Lokaler.

4.

For saa vidt Østre Landsrets Lokaler ikke anbringes i umiddelbar Forbindelse med et af de nuværende Fængsler, maa der udkræves Opførelse af et mindre Depotfængsel.

Ved Beregningen af Rummene til Lokaler for Østre Landsret maa endelig have for Øje, at Udvidelser af Retten, navnlig Oprettelsen af flere faste Afdelinger, jfr. under Nr. 2, muligt snart kan blive nødvendige.

De udregnede Arealer udgør i alt:

Under 1.....	ca. 2,710 Kv.-Al.
— 2. 3 × ca. 1,026 Kv.-Al.	- 3,078 —
— 3. 2 × - 1,306 —	- 2,612 —
	<u>ca. 8,400 Kv.-Al.</u>

Arealerne er udregnede til Dels efter Samraad med Arkitekt Sylow.

29. Oktober 1908.

Ipsen.

Bilag 4.

Justitsministeriet.

København, den 7. Februar 1913.

I Skrivelse af 28. Januar 1913 har det ærede Udvalg forespurgt om, hvorvidt det vil være muligt gennem Statens statistiske Bureau at erholde en summarisk Redegørelse for Forskellen mellem Retsafgifternes Størrelse i Domssager efter henholdsvis den nugældende Lov og efter det foreliggende Forslag til Lov om Retsafgifter i Domssager m. m.

Foranlediget heraf skal man hoslagt fremsende en Afskrift af en fra nævnte Bureau paa Justitsministeriets Foranledning i saa Henseende afgiven Udtalelse.

Bülow.

Trolle.

Til Folketingets Udvalg angaaende Retsplejelovforslagene.

Genpart.

Statens statistiske Bureau.

København, den 4. Februar 1913.

I Skrivelse af 29. f. M. har det ærede Ministerium efter Anmodning fra Folketingets Udvalg angaaende Retsplejeforslagene udbedt sig en Udtalelse om, hvorvidt det vil være Bureauet muligt at fremskaffe en summarisk Redegørelse for Forskellen imellem Retsafgifternes Størrelse i Domssager efter henholdsvis den nugældende Lov og efter det foreliggende Lovforslag om Retsafgifter i Domssager m. m.

Saaledes foranlediget skal man tillade sig at bemærke, at Beregninger over Retsafgifternes Størrelse efter den nugældende Lov ikke kan foretages paa Grundlag af det i Bureauet beroende Materiale, da der bl. a. savnes Oplysning om Antallet af Anstaaende, men at det efter Statsrevisorernes Betænkning kan anføres, at Afgiften af „Retshandlinger“ i Finansaarene 1905-06—1909-10 gennemsnitlig aarlig har andraget ca. 300,000 Kr.

Derimod kan Bureauet yde visse Bidrag til en Opgørelse af Retsafgifterne efter det foreliggende Lovforslag, omend — som det vil fremgaa af det følgende — kun skønsmæssigt, idet Beregningerne, hvorved Femaaret 1906—10 er lagt til Grund, er foretagne paa følgende Maade:

De af Bureauet til Brug ved den forestaaende Publikation om den civile Retspleje udarbejdede Tabeller indeholder Angivelse af de inkaminede Sagers Antal og Værdi, opgivet efter Paastandene og grupperet efter Værdi med følgende Inddeling: For de ordinære Gældssager, Grupperne: Under 400 Kr., 400—1,000 Kr., 1,000—10,000 Kr. og 10,000 Kr. og derover; og for Vekselsager, Gæsterets- og Soretssager og københavnske Handelsretssager, Grupperne: Under 200 Kr., 200—1,000 Kr., 1,000—10,000 Kr. og 10,000 Kr. og derover; smaa Gældssager er alle under 200 Kr.; for de øvrige Sager er ingen Værdi anført. Da de ovenanførte Værdigrupper er betydelig mere omfattende end de i Lovforslagets § 6 benyttede, kan man ikke umiddelbart bringe samtlige foreslaaede Satsar til Anvendelse, men har dels henført enhver af de statistiske Grupper helt til den Afgiftssat, som svarer til Gruppens Gennemsnitsstørrelse, dels kontrolleret denne mere summariske Beregning ved en Række Interpolationer. Afgiften i „andre ordinære Sager“ har man ansat til 15 Kr., i Sager efter Forordningen af 20. Oktober 1819 ligeledes til 15 Kr., i Tyendosager til 1 Kr. 50 Øre, i Paternitetsager til 0 Kr. og i andre private Politisager til 7 Kr. 50 Øre.

Det Beløb, der udkommer ved paa de nævnte Maader at multiplicere Antallet af Sager med de anførte Satsar, skulde omtrentlig svare til den samlede Afgift, der betales ved Rettens Berømmelse af en Dag til Domssagens første Forhandling. Til Fastsættelse af Optagelsesafgiften har man som Holdepunkt kun haft Oplysning om, hvor mange Procent af de forskellige inkaminede Sager der indlades til Dom, og Optagelsesafgiften er sat til denne Procent af den første Afgift, uden at man har kunnet tage Hensyn til, at der mulig høves flere af de mindre Sager end af de større eller omvendt, eller til, om Optagelsen sker paa Sagens første Tægtedag, jfr. Lovforslagets § 8.

Resultatet bliver, at de to Afgifter tilsammen efter Beregningen med Gennemsnitssatser kan anslaaes til ca. 490,000 Kr. og efter Beregningen med Interpolation til ca. 470,000 Kr. Af disse Tal maa det sidstnævnte anses for det rigtigste.

Hertil maa lægges Afgifterne i Overinstanserne, medens der bør finde Fradrag Sted for de Sager, der er optagne paa Sagens første Tægtedag, og for de Sager, der er afgiftsfri efter Lovforslagets § 16, 1) og 2). Usandsynligt forekommer det heller ikke, at Paastandene vil undergaa nogen Reduktion, naar Retsafgifterne fastsættes efter Paastandenes Størrelse. Til Bestemmelse af disse Tillæg og Fradrag savnes imidlertid ethvert Støttepunkt.

Michael Kofoed.

Jens Warming.

Til Justitsministeriet.

Bilag 5.

Til Udvalget angaaende Rettens Pleje.

I Henhold til det ærede Udvalgs Skrivelse af 16. Januar d. A. tillader man sig at foreslaa, at Løntillægene i § 1 gives hvert 4de Aar i Stedet for som foreslaaet hvert 3die Aar.

At § 8, 1ste Stykke, faar følgende Affattelse, idet 3die, 4de, 5te og 6 Linie udgaar, og i Stedet for indsættes: „fra Hjemmet i et helt Døgn. Dagpenge beregnede for Dommere til 10 Kr., for Justitssekretærer, Fuldmægtige og Assisterter til 8 Kr. og for Bude til 4 Kr. og for en enkelt Dag med mindst 8 Timers Fraværelse for Dommere 5 Kr. for Justitssekretærer, Fuldmægtige og Assisterter 4 Kr. og for Bude 2 Kr.“
Saaledes vedtaget i Lønningsudvalgets Møde den 15. Marts d. A.

Rigsdagen, den 16. Marts 1913.

Paa Lønningsudvalgets Vegne.

N. Markvorsen.
